

146.533

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ROZIKA VISSZAJÖTT

IFJÚSÁGI REGÉNY

ÍRTA:
PÉCZELY JÓZSEF

ILLUSZTRÁLTA:
SEBŐK IMRE

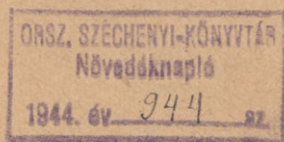
PALLADIS R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

146533

Felelős kiadó: Steinhofér Károly
713.43. Hungária Nyomda Rt., Bpest.
Felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató.
692. számú kiadvány.

ELSŐ FEJEZET.

A katonák, mint a kiáradt patak, úgy özönlöttek hazafelé a frontokról. Gyalogosan, kocsikra kapva, lóháton, vagonok tetején, lépcsőkön gubbaszkodva, ütközőkre akaszzkodva. Éhesen, piszkosan, nagy hanggal kiabálva, ordítózva, lövöldözve törtettek, egymást ráncigálva, letaposva. Mindenik meg akarta előzni a másikat. Nem volt már parancsoló: tiszt, altiszt, fölöttes. Csak nagy száj, nagy hang s ököl. Az erő dirigált. A csillagok lekerültek a mündérokra. A stráfok is. Na, nem önként. Letépték, leszaggatták azok, akiknek nem volt, ezzel a jelszóval:

— Egyek vagyunk! Egyenlők! Egyformák!

Otthon is csak így! Sőt! Otthon kezdték ezt a divatot a lógósok. Bevitézkedtek a vendéglőkbe, kávéházakba, kórházakba, üdülőkbe:

— Le a csillagokkal!

De az utcákon, sétatereken is elébe álltak a tiszteknek, aztán se jó nap, se aggy' Isten, csak neki egyenesen a rangjelzésnek késsel, bicskával... Sok tiszt azonban maga végezte el ezt a ceremóniát, nem engedte nyaka közelébe férközni a gyűlölettől keselyükarmokká görbült ujjakat.

— Egyenlők! Egyformák!

Szépen hangzik mind a két szó. Fülbemászó a zenéje. Mámoros álmokba ringató. Meg is bódította az embereket úgy, hogy senkise nézte, senkise mérlegelte: mi is van tulajdonképpen mögöttük? A nagy tömeg

csak azt vigyázta, hogy az egyenlőségért, az egyformaságért hol kell faragni, nyesni, rombolni, elvenni, üzleteket, raktárakat kirámolni, a házakat, birtokokat fölosztani, földarabolni s adni belőle boldognak, boldogtalannak. Elsősorban „nekem“. A ház javát, földből a jótermőt, a televényt. Ha tanya van rajta, az nem baj. Ha ígás jószágok, ökrök, tehenek, az se. Tudtul adták mindenkinek, akiket illet, hogy címekre nincs semmi szükség. A rangosak pusztuljanak. Eleget henyéltek. Vagy ha élni akarnak, hát ki kondás, ki béres, ki kubi-kos, napszámos. Próbálják meg ők is!

Itt már engedtek a nagy egyenlőségből. Akik fönn voltak, azok most le!

Szállt, röpködött az „ige“ szájról-szájra. Terjedt.

Hiszen ha ennyiből állt volna, akkor csak az történik, ami a véletlenül meggabalyodott részeg emberrel, aki alszik egyet s mámorából kijózanodva letagadja még maga előtt is a „tegnapot“. Mert legtöbbször csak megkötyagosodtak a szépen hangzó szavaktól, megmámorosodott a lelkük, vérük bizseregve lüktetett s fejük köré sűrű ködök húzódtak. Nem láttak tisztán. De sajnos, voltak olyanok is, még pedig szép számmal, akik sohase voltak józanabbak. Ezek voltak a hajrásak, a zsarátnok-fúvók:

— Itt a szüret! Lehet operálni! A beteget is, az egészségeset is! Ami az enyém, az az enyém! Ami a tied, az is az enyém! Föl a szent háborúra! Gyűjteni! Honnan? Ahol van! Üzletek, bankok, gazdag emberek... Gyerünk!

Összeálltak bandákba. Mundért öltöttek. Egyik-másiknak le se kellett vetni, már rajta volt. Fegyvert a vállra, kézigránátokat az övekbe! Mit számít ilyenkor az emberélet. Kaján mosolyok vilbráltak a borostás ábrázatokon, csillogtak az éhes szemek, kiduzzadtak a sóvár ajkak...

Napok óta csípős északi szél nyargalászott az utcákon föl s alá. A könnyű hópihéket vitte, söpörte maga előtt s szítálva szórta mindenfelé. A fák kopasz koronáit tépte, szaggatta s oda-odacsapkodta a házak falához, tetejéhez, miközben nyögött, nyöszörgött, szűkölt, mint a megvert kuvasz. Időnként egy-egy pillanatra meglapult, elült, de csak azért, hogy új erőt gyűjtve annál nagyobb hévvel hancurozhasson a föld hátán...

A kastély ura csengetett.

Az inas benyitott s megállt az ajtóban.

— Parancs!

Az ősz, öreg úr két karját összefonva állt az ablaknál s mereven nézett ki a hólepte pusztaságba. Az országút két oldalán sorakozó kopasz nyárfasorra szegezte a tekintetét, melynek végében ott lapultak a falu kis házai. Csak a sudár torony ágaskodott ki közülük olyanformán, mint egy nagy fölkiáltójel.

Apró kis házak, apró kis emberek... akik most kizökkentek a rendes kerékvágásból. Kiabálnak, fennekednek. Elvesztették az eszüket... Azt hitte, abban bízott, hogy idáig nem érnek el a forradalom hullámai. Vagy ha eljutnak is, hát ezeknek az egyszerű embereknek a romlatlan lelkén megtörik. De nem. A boltokat kirámolták, a jegyzőt félhóltra verték, s kitudja, hogy még mire vetemednek? Ez a falu... De a cselédei se különbek. Azokat is megmételyezték. Már az első nap hallotta tőlük:

— Új világ következik... Ennekutána a nap egyformán süt majd mindenkire!

Majd meg:

— A henyéknek pusztulni kell!

A henyéknek... Kik a henyék?... Csak azok, akiknek „van“. Akkor bizonyosan ő is henye s neki is pusztulnia kell. Azt hitte, hogy csak a fővárosban van így, csak ott vadultak meg az emberek. De itt is. Ezek a csendes, jámbor falusi emberek is. Ezek, akik közül sohase bántott senkit, akik előtt mindig nyitva állt az ajtaja, akiknek megélhetést adott: feles, harmados föl-

det... a betegeit gyógyíttatta, az elesettjeit segítette pénzzel, ruhával... S most ezek megfojtanák egy kanál vízben... Pedig ezek sohasem voltak rablók, zsiványok, gyilkosok. Dolgoztak egy életen át becsülettel, mint az apjuk, nagyapjuk, minden ősük. Talán az egész falu nem is vetköződött ki ezeréves énjéből, csak néhány bujtogató, akik fűtik, tüzelik az összességet. Bolondítják. A nagyváros más. Ott sok a züllött ember. Azok igen. De ezek itt?...

Megrázta a fejét. Azzal is tiltakozott. Azzal is azt erősítette: Nem!

Az ajtó felé billentette a fejét.

Ez az inas is a faluból való. Innen vette maga mellé még gyerekkorában. Ez megtudná mondani a valót: csakugyan pusztítani, rombolni akarnak ezek is? Elvenni a vagyont, meg az életet? Igaz volna, hogy annyira megszedültek?... Meg tudná mondani. De ha kérdezné, megmondaná-e az igazat? Nem. Nem mondaná meg. Mert ez se az ma már, aki volt. Látszik a szeméből. Az egész emberből. Még az a csoda, hogy itt maradt mellette. Nem követte a többit. Vajjon miért maradt itt? Ha megkérdezné, mit mondana?

Elfordult az ablaktól s mintha csak ekkor vette volna észre az ajtóban mereven álló inast, ráncba rántott homlok-bőrrel kérdezte:

— Hát te?...

Az inas, mint a szobor:

— Csengetni méltóztatott.

— Hja, igen... A fiatal úr?...

— Még nem jött meg.

— Edit?

— A szobájában van.

— Az ajtók?

— Zárva vannak.

Az öreg úr végig simította homlokát a tenyerével, aztán az inast elintette:

— Mehetsz! }

A nagy szárnyas ajtó becsukódott.

A báró várt egy kis ideig. Figyelt. Majd odalépett az ajtóhoz s a kulcsot ráfordította.

A zár kettőt csattant.

Hogy a báró egyedül maradt, megállt a szoba közepén s lehajtott fejjel nézte a szőnyeget. A szőnyeg tarkabarka cirádáit. De úgy nézte, olyan tüzetesen, mintha sohase látta volna. Vagy mintha mustrálná: mi kivető benne? Végre föltekintett s körüljártatta szemeit a szoba falán, az ablakokon, ajtókon, a falakra aggatott képeken . . . aztán egy önfeledt, nehéz sóhaj szakadt föl a lelke mélyéből.

Mi történt a fiával, Henrikkal? . . . Hol marad ilyen sokáig? Baja esett volna az úton? Vagy még Pesten? . . . Azt ígerte, hogy délre visszajön. S már itt az este.

A nagy fali órára tekintett.

Félhat.

Megtámadták volna? . . . Fölismerték:

— Ez is egy burzsuj!

Az is lehet ugyan, hogy az autója útközben defektet kapott. Kipukkadt a gumija. Vagy a benzincső dugult el. Azzal babrál . . . De ilyen sokáig? . . .

Leült az íróasztalához azzal a fölött szándékkal, hogy megvárja. Ha kell, hajnalig is fönnmarad. Ebben a bizonytalanságban ugyse tudna aludni.

Fejét belehajtotta a két tenyerébe s azt kezdte latolgatni, hogy vajjon nem lett volna-e jobb, ha Pesten maradnak? Ott a nagy sokadalomban könnyebben elkeveredhetek volna az emberek között. Nappal az utcákon, a tömegben, éjszaka meg valamelyik kisebb szállodában. Egy hét, kettő, három . . . Mert ez a fölfordulás úgyszemint tarthat sokáig.

Motorzúgás szakította meg a gondolatait.

— Na, végre!

Odalépett az ablakhoz . . .

A függönyt félrehúzta . . .

Kitekintett.

A telehold világa mellett jól lehetett látni.

A kastély nehéz vaskapuja előtt egy nagy teherautó áll. Rajta öt-hat ember . . .

— Nem a Henrik!

Torka összeszorult.

— Kik ezek? . . . Mit akarnak? . . .

Jobb tenyerét a mellére szorította.

— Csak nem talán? . . .

Még kételkedett, pedig jól látta, hogy azok. A repülő vörösök. Rablók, kik katonaruhába bujva sorra látogatják a kastélyokat. Azok ezek, akik elől elmene-kült a fővárosból . . .

*

Nyolcan verődtek össze egy bandába. Közös kere-setre. A bandagazda, azaz a vezér, aki a legényeket összeválogatta, egy összenőtt szemöldökű, himlőhelyes ábrázatú fegyenc volt . . . Akkor már katonaruhát, pus-kát, revolvért majdnem jószóért lehetett szerezni. Vagy csak annyit mondott a fegyenc: „Add ide!” S elvette. Vitte. Egy alkalmas teherautó se okozott nagy gondot. A nagy vásárcsarnok előtt néha nyolc-tíz is állt. Egyik-másik üresen.

Amikor a banda összeszedelőzködött, egy üres kocsi-ról leszólították a sofőrt:

— Lefelél!

Hogy a jámbor nem sietett engedelmeskedni az első szóra, hát lelökték.

— Majd visszahozzuk egyszer! — kiáltották oda a kövezetről föltápaszkodó legénynek.

Gázt adtak a motornak s azzal, aló, eliramodtak . . .

Tervüket előre megbeszélték. Vidéki uriházak, kas-télyok. Ahol érdemes rekvirálni „a katonaság részére”. Pénzt, ékszereket. Ott, ahol akadékoskodnak, ellen-állanak . . . ólmot a burzsuj gyomrába!

Ilyenforma alakulat azidőben szép számmal volt. Egyrészük a fővárosban operált, másrészük meg a vidé-ken. De talán egyikben sem voltak olyan szemenszedett,

válogatott legények, mint a himlőhelyes bandájában. Ezek minden hájjal meg voltak kenve. Sokat látott, sokat tapasztalt emberek. Ismerték kívül-belől az ország összes valamirevaló börtöneit, fegyházait s így tájékozódva voltak a körülményekről. Tudták, hogy hol, mit lehet találni.

Az árokháti Hex-kastélyt előre tervbe vették. Oda kinéznek. Ha üresen találják, ugyis jó. Még jobb, ha az öreg báró ott rostokol. Azidő alatt, amíg teljesen felszerelték magukat, kitapogatták, hogy a báró az árokháti kastélyába huzódott a fővárosból. Oda menekült. Bizonyosan magával vitte a pénzét, ékszereit, minden féltenivalóját, s így nem fáradoznak hiába.

Elkészültek rá, hogy nem fogadják őket valami nagy örömmel, de azt nem hitték, hogy hiába csengetnek, zörgetnek, kiabálnak.

Mint akiknek legjobb szándékuk van, leugrálva a kocsiról, nyomkodták a csengőt. A hatást várták...

Semmi.

Ökölrel ráverték a kapura...

Egy lélek se mutatkozott.

— Hó! ... Hé! ... — kiabálták. — Nincs itt senki?

Összenéztek.

A cselédek megugrottak volna valamennyien? Vagy parancsba kapták volna, hogy a kaput nem szabad kinyitni senkinek! Csak egy esetben, ha arra parancsot kapnak.

Bizonyosan azt várják.

Hát majd ők kiadják nekik a parancsot! De azt nem köszönik meg!

De hogy jutnak be? ... Síma, magas kőfal, sűrű rácsos, erős vaskapu...

Az időt pedig nem tölthetik itt tétlenül óraszámra. Valamit tenni kell! De mit? ...

— Húzódjatok csak kissé hátrább! ... A kocsit is! — rendelkezett a himlőhelyes vezér, miközben az övéből kirántott egy kézigránátot.

Ő maga is visszahúzódott.

Egy pillanatnyi nagy csend, aztán hatalmas dörrenés rázta meg az egész kastélyt...

— Kézigránát... — szaladt át a báró fején. — Ezek a bitangok jól föl vannak szerelve! Ezekről nem várhat...

Be se fejezhette a gondolatát. Megszakította egy másik, majd nyomban utána egy harmadik dörrenés.

Edit a kis tapétaajtón át beszaladt az apjához s rémüldözve, tágranyílt szemmel kérdezte:

— Mi az? Kik vannak odakinn? ... Mit akarnak?

— Fegyencek... — szűrte ki a szót fogai közül az öreg báró, miközben kihúzta íróasztala fiókját s elővette a revolverét. — Ne félj! Nem lesz semmi baj! Egy-két golyót közibök ereszték s azzal ahányan vannak, annyifelé szaladnak. Ismerem őket. Gyáva fickók. Afféle söpredék!

— Rablók?

— Patkányok!

— Adj nekik pénzt.

— Ezeknek?

S összeszorította a fogait:

— Golyót!

A lépések zaját már hallani lehetett...

Az öreg báró, mintha csak most eszmélt volna arra, hogy a lánya mellette van, rászólt:

— Menj a szobádba!

— S te?

— Menj, ha mondom! Zárd magadra az ajtót.

Amíg én ezekkel végzek...

— Gyere te is... Gyere!

Összetette a két kezét.

— A hátsó lépcsőn mindketten...

— Hogy én szökjek ezek elől?

Edit fölvetette a fejét:

— Akkor én se!

A báró indulatosan vetette oda:

— Ne okoskodj! Az más! Te lány vagy!

— Hogy én lány vagyok ... azért?

— Igen! Azért!

Edit tovább makacskodott:

— Nem megyek! Ha te maradsz, akkor én is maradok. Így ketten leszünk!

Az öreg báró csak ekkor látta, hogy Edit kezében is egy kis ismétlő-pisztoly van.

— Az én vérem! — futott át a fején. De mindjárt az is ott nyomakodott a nyomába, hogyha Henrik itt volna ... ha nem küldi be Pestre, vagy ha visszaérkezett volna ... akkor most hárman fogadhatnák ezeket a bitangokat, akik nem lehetnek többen, mint hatan, nyolcan. Látta őket az ablakból. Legfőlebb tízen. Igaz, hogy ezek olyanok, mint a vadállatok, akik előtt semmise szent. Mindenre képesek. Fosztogatnak, rabolnak, ölnek, gyilkolnak ... De az is lehet, hogy a falubeliek meghallották a gránátrobbanásokat s aztán ... Nem! Azokra most nem számíthat. Bizonyították. Már az első nap, hogy ideértek. Ellenségek. Minden tettükből, minden szavukból gyűlölet sugárzott:

— Ez is úgy élt eddig, mint a henye! De ezután majd másként lesz!

Eddig ugyan nem mondták neki szemtől-szembe, csak a háta mögött. De úgy, hogy jól hallhatta. Aztán azt is láthatta, aminthogy látta is, hogy a kastélyát, földjét deputálták. Hogyan oszthatnák föl igazságosan. Azaz úgy, hogy „nekik“ jusson a jobbik, a nagyobbik rész. Földből a televény, a hátasa ... Az ispánt, kasznárt már másnap elugrasztották. A kocsisokat, béreseket is. Lehet ugyan, hogy ezeket nem is kellett kergetni. Mentek maguktól. Félelemből, vagy haszonlesésből ... Még szerencse, hogy az inasát magával hozta Pestről, mert akkor az se volna, aki takarítana utánuk. Bár ez az inas is egyre idegenebb lesz hozzájuk. Mintha ő is menni készülne. De hol is marad most? Hisz nem süket, hallhatja, hogy mi történik ...

A hivatlan vendégek már ott topogtak a nagy szárnyas ajtó előtt ...

A kilincs hirtelen lecsapódott.

Edit száján kiszaladt:

— Itt vannak!

— Bezárkózott! — dörmögte egy recsegő, vastag hang az ajtó előtt.

Egy másik meg biztatta:

— Vesd neki a vállad!

Alig egy pillanat s már recsegni, ropogni kezdett a szárnyas ajtó. Majd hirtelen fölpattant.

Öt-hat marcona ábrázatú, vadtekintetű ember nyomakodott a szobába. Elöl a vezetőjük, a himlőhelyes, aki egyenesen rákiáltott a báróra:

— Hex báró vagy?

Hogy a báró nem szólt, szájaszélét félrehúzva, rácsattant:

— Felelj!

A báró hírből jól ismerte ezeket az embereket. Vadállatok. Söpredék népség. De abban mégis reménykedett, hogyha odaad nekik mindent, amit kívánnak, akkor tettelesen nem bántják. Se őt, se a leányát, Editet. Hát vigyék a pénzét, ha az kell nekik s az ékszereket is, csak ne alázzák meg emberi méltóságában. De amint szemtől szembe állt velük, rögtön látta, hogy nem számíthat semmi kíméletre. Ezek nemcsak rabolni jöttek, hanem ölni is. Nemcsak pénz kell nekik, hanem vér is. Megfeledkezett arról, hogy nemcsak maga van veszedelemben, hanem ott van a kislánya is. Elöntötte az indulat.

— Söpredék! — sziszegte ki a fogai közül.

Hirtelen fölkapta a jobbkezét . . .

A himlőhelyes azonban megelőzte.

Az öreg báró végigzuhan a szőnyegen . . .

Edit meg egy éles sikollyal leesett az apja holtteste mellé . . .

— Dologra! — adta ki a parancsot a himlőhelyes.
— Egy, kettő! Gyorsan!

Körülnézett a szobában s hüvelykével rábökött a nagy Wertheim-szekrényre:

— Abban lesz a pénz.

Az íróasztalhoz lépett. Végigszalajtott a szemeit a zöld posztón. Egyik felső fiókját kirántotta. Belenézett. Papírok voltak benne. Levelek, nyomtatványok. Kiszórta. Majd sorba kutatta a többieket. Mind. Végül megtalálta, amit keresett.

— Itt vannak a kulcsok! — lökte emberei közé a karikára fűzött kulcsesomót.

Négyen-öten kaptak utána.

— Más nem kell — rendelkezett —, csak pénz, meg ékszerek.

Csak ekkor nézett figyelő szemmel Editre, ki ájultan feküdt édesapja mellett a szőnyegen.

— Meg ez a lány! — mondta. — Ezért még sok pénzt kaphatunk a fiatal bárótól... Vagy jó lesz tűsznek.

Magához intette az egyik embert.

— Tedd föl a kocsira!

— Téged nem bántunk! — röhögött. — Majd fizetnek érted ész nélkül — gondolta magában. — Az igazi nagy vagyon nincs a Wertheim-szekrényben úgy sem. Azt majd megkapja a lányért és azon a pénzen nem kell osztozni a többivel.

*

A banda hamarosan végzett. A nagy Wertheim-szekrényt kinyitották. Ott voltak az ékszerek: nyakláncok, gyűrűk, karperecek, brossok, függők. Egymásután rakták, tömték a zsebükbe. Közben egymásra vigyorogtak. Csiptettek a szemükkel. Azzal tudatták örömeiket a kiadós zsákmány fölött. Pénzt is találtak fölösen. Aranyakat, ezüstöket. De egy jó csomó bankót is.

Amikor a Wertheim-szekrénnel végeztek, átkutatták a halott ruháit. Óráját, pénztárcáját magukhoz vet-

ték. Ujjáról lehúzták a gyűrűit. Majd az íróasztalt forgatták ki egészen. Szétszórták a papirosokat, nyomtatványokat, füzeteket. Egyik fiókban szivarok, cigaretták voltak. Azokat magukhoz vették...

— A pincét is át kell nézni! — indítványozta közülük egy vöröshajú rámoló.

Az ám! A pince! Mintha csak villanyáram érte volna őket, úgy kiegyenesedtek. Az ilyen nagyúri pincében finom italok vannak! Azokat vétek volna érintetlenül hagyni. Egyik-másik már előre csettintett a nyelvével. Csakhogy itt hiba történt. A vezér, amint a pince szó a füléhez ért, jobbkeze öklét fölvágta a levegőbe s tiltakozva kiáltotta:

— Nem!

Egyszerre mind az öten kérdezték:

— Miért?

— Azért — csattant rájuk a himlőhelyes —, mert nem engedem!

S kissé csendesebben hozzátette:

— Már így is sok időt töltöttünk! A faluban bizonyosan hallották a dörrenéseket s a parasztok idegódulhatnak százával!...

A banda ellenkezni akart. Ott égett a szemükben, a tekintetükben: Mit ugrál ez a himlőhelyes? „Nem engedem!“ Jó is volna! Hisz egyenlők vagyunk! Nincs személyválogatás! Nem is úgy egyeztünk!... De lassan a fülükbe mászott a vezér legutóbbi nyomatékos szava: Ha a faluból idegódulnak az emberek százával s itt találják őket?... Nem lehetetlen. A pap, meg a tanító fölbiztatja az embereket, aztán ki ásóval, kapával, ki meg fejszével, kaszával... Könnyen megtörténhetik, mert lehet, hogy még ezek nem vették be az „új igéket“. Hallani hallhattak róla, de még nem emésztették meg. A falusi paraszt esze lassan vált.

Hát elhallgattak. Továbbat nem erősködtek. Nem, már azért se, mert a vezér megbiztatta őket:

— Italt bármelyik csárdában kaphatunk!

A nagy teherautó nyolcvanas tempóval szelte az országot. A motor szünet nélkül búgott, a hó sziporkázott a csípős levegőben. A nagy rohanásban hol jobbra, hol meg balra farolt a nagy alkotmány. Ilyenkor egyik-egyik ember fölszisszent:

— Vigyázz hé! — förmedt a vöröshajúra, ki a kocsit vezette.

Jó másfélórai iramodás után a remetei csárdánál megálljt vezényelt a parancsnok.

— Itt kikötünk!

Az embereket nem kellett biztatni. Leugráltak a kocsiról s a csárdást fölverték:

— Bujj ki!

Bementek az ivóba.

Bort rendelték.

— De a legjavából, mert ...

Megfenyegették:

— Ha valami savickát hozol, azt beléd öntjük az utolsó cseppig!

A himlőhelyes vitte be a még mindig ájult Editet a kocsmába.

— Hallja-e, kisasszony?! ... Ébredjen már! — szólított. — Nyissa ki a szemét!

Amikor látta, hogy hiába vesztegeti a szót, mérgesen megrázta:

— Beszélj, ha én szólok hozzád!

Hogy a lány csak lógatta a fejét, a kezét, lábát, oda-szólt a csárdásnak:

— Van asszonyod?

— Van.

— Hívd ide!

Amikor a csárdásné kócosan, borzasan, félig-öltözötten kilépett a szobából, a himlőhelyes ráparancsolt:

— Vidd be ezt a lányt a szobádba. Adj rá valami melegebb ruhát s verj bele életet! ... Neked könnyű, mert úgyis tudom, hogy boszorkány vagy!

Ez félig-meddig hízelt volt. Az asszony is annak vette. Szájaszéle félreacsusszant. Vigyorgott.

— Na, gyere!

A lányt ölbe vette.

— Félóra mulva táncolva jövünk vissza! — biztatta a bandát a küszöbről.

A himlőhelyes utána kiáltotta:

— De vigyázz rá, mert velem számolsz!

A csárdás élve a gyanupörrel, csakugyan a legjobb borát hozta föl a pincéből. Ismerte embereit. Nem krajcároskodók. Ha egy kissé vastagabban fog is a krétája, amikor a kontót fölszámolja, nem akadékoskodnak. Egy-két literrel több vagy kevesebb, náluk nem számít. A bort literes üvegekbe szűrte s úgy állította egyenként az emberek elé. Poharakat nem is vett elő. Azokat úgylis lesöpörték volna az asztalról már előljáróba.

*

A csárdásné hamarosan életre dörzsölte a lányt. Tudta a módját. Kuruzslásért már több ízben tették a bírák köfal mögé.

Amikor Edit fölnyitotta a szemét, az volt az első szava:

— Hol vagyok?

Az asszony odakedveskedte:

— Itt nálunk, kedves.

— De hol?

— Csárdában... A remetei csárdában.

Edit forgatta a fejét jobbra, balra... Remetei csárdában? Hogy került ide? Nem értette. Csárda... Földes kis paraszt szoba, fehérre meszelt falak, kopott asztal, öreg, rozoga sublót... nehéz, avas szag... s ez a borzashajú vénasszony...

A csárdásné, hogy egy kis bizalmat ébresszen a lányban, azt mondta:

— Jó helyen vagy... Mindjárt nem lesz semmi bajod! Mari néni tud mindenre orvosságot!... Az én vagyok. Máskülönben a csárdásné!... Majd megismeresz!

Néhány ruhadarabot: szoknyát, kendőt, réklit, pruszklikot vett elő a szublótból. Mind régesrégi jószágokat. Még lánykorából féltett kincseit, azzal a biztos tudattal, hogy most az egyszer van arra alkalmá, hogy jó áron adhat túl rajtuk. Mert az a ragyás nem fog alku-
dozni . . . Te jó Isten, mennyit kérjen értük? . . .

Majd a lányhoz fordult:

— Galambom . . . Te nagyon nyáriasan vagy öltözve. Most pedig tél van. Még pedig csípős tél! Harapós foga van az időnek. Csodálom, hogy meg nem fagytál . . . Ezeket húzd magadra. Sohse átalld. Nem urasak, az igaz, de meleget tartanak . . . S most az ilyen parasz-
tos gúnya ajánlatosabb is!

Mindjárt segédkezett is Editnek az öltözködésben:

— Éppen jó . . . Akurát, mintha rád szabták volna!

Közben elmondta, hogy kik azok, akik idehozták s akik most itt mulatnak az ivóban:

— Szabad emberek . . .

Szemével csipetgetett egyet.

— A törvény ugyan más néven nevezi őket, de az a törvény dolga. Igaz? . . . Mindenki úgy él, ahogy lehet. Ahogy ki tudja módolni. Elvégre csak onnan vesznek, ahol van.

Edit tágranyílt szemmel hallgatta az asszonyt, miközben egyre jobban vacogott. Előbb a csárdásné szavaitól, azután az ivószobából behallatszó hangoktól.

A banditák éppen órála beszéltek.

— Miért kellett ezt a lányt is magunkkal cipelni? — kérdezte egy durva hang. — Miért nem végeztünk vele is rövid úton?

— Fogd be a szád — mordult rá a másik még nagyobb hangon. — Hölgyeket csak nem bántunk!

— Haha! Mióta lettél ilyen nagy lovag?

— Tudjuk, mi jár az eszedben! Pénzt akarsz vele kistrófolni.

— De nem addig van az! A zsákmány közös.

— Nem cigánybanda ez, ahol a primás duplán kap! . . . És nincs is primás. Egyformák vagyunk!

— Hát mondtam én egy szóval is, hogy magamnak akarom a lány árát? — csendesítette békétlenkedő társait a legnagyobb hangú bandita, akit — úgy látszik — sarokbaszorítottak a többiek. — Bár megérdemelnétek, hogy semmit se kapjatok. Egyikőtöknek se jutott eszébe, hogy mekkora pénzt ér a bárókisasszony . . . De én tisztességes fiú vagyok és elismerem: a zsákmány közös.

A tisztességes szó után nagyot röhögtek. Majd megkérdezte valaki:

— És ha nem fizetnek?

— Ha nekik nem ér semmit a kisasszony élete, akkor nekünk se ér és majd végünk vele is — volt a válasz.

Edit nem hallott mindent pontosan, de azért eleget ahhoz, hogy megdermedjen. Előbb homályos, majd tisztább képek kezdtek vibrálni a fejében . . .

Nagy dörrenés a kastély előtt . . . Aztán újból egy . . . és megint egy . . . Az ágyból kiugrott . . . Magára kapott egy pongyolát . . . Kis revolverét kivette a párnája alól s beszaladt az apja szobájába . . . Csúnyaképű rablók befeszítették az ajtót . . . Az apját lelőtték . . . Ezek voltak . . . Őt meg ide hurcolták . . .

Most már nemcsak a teste, hanem a lelke is reszketett.

A csárdásné, hogy fölvidítsa, mosolyogva a vállára veregetett:

— Mindjárt adok én neked egy kis forró teát s egészen rendbe jössz tőle!

Végig simított érdes tenyerével Edit haján. Azután összefogta magán a ruháját.

— Hanem itt hideg van . . . De egy forró tea . . . Mindjárt hozok egy kis tűzrevalót . . .

S az udvarra nyíló ajtón kifordult.

Edit egész testében borzongva ott kuporgott a fa-kanapé sarkában. Fázott. Pedig rajta volt már a kocsmárosné leánykori meleg ruhája is.

Reszketett. De nem a hideg rázta, hanem a félelem.

Őt is el akarják pusztítani? Megölik? Miért? Hisz ő nem vétett nekik . . . Ő, ha megszökhetne . . . Ha valahogy . . .

Szökni, megszökni . . .

Ekkor nyílalott a fejébe: itt az alkalom! Most senki se vigyáz rá, senkise őrzi. Az ajtó nyitva . . . Úgyde az udvarra nem léphet. Ott rögtön észrevennék! . . . Hátha az asszonynak szólna. Hisz asszony. Mondaná, hogy merre szaladjon. Irányítaná: Erre! Erre! . . . De nem. Ez az asszony nem segítené. Nem olyan. Aztán a rablók agyon is vernék. De az se lehetetlen, hogy cinkosuk. Az lesz, az. Cinkosuk. Úgy beszélt, úgy mutatta. Pedig most itt volna az alkalom . . . Amíg kint van s összeszedi a gallyakat . . .

Az ablakra vetődött a tekintete. Kis ablak, de nincs rajta rács.

Csak ezen át . . .

Odáugrott . . .

A görbölőt félrenyomta.

Kínézett.

Olyan házmögötti kertfélét látott. Két-három gyümölcsfa, szőlőkarók . . . Hátrább alacsony sövény kerítés . . .

A szél fújt. Vitte, szórta az apró pelyhekben szál-lingózó havat . . .

Visszanézett a hátamögé.

Jön már az asszony?

Nem hallotta a lépteit.

A szűk ablakon átszuszakolta magát.

A hóra huppant.

Aztán nekiiramodott . . .

A kert alacsony sövény-kerítését átlépve, futott a hóval borított szántásokon, tarlókon keresztül, ahogy csak bírt. A rémület megsokszorozta az erejét . . .

A hepehupás talajon csetlett-botlott, elvágódott. Egy pillanatra úgy érezte, hogy nincs tovább. Itt marad. De akkor? . . . Talán máris észrevették a szökését s nyargalnak utána . . . Nem, nem! Ha mindjárt meg kell halni, akkor sem! Inkább így pusztuljon el kifulladás,

megfagyva. Amíg egy szikra erő van benne, addig csak el, messze . . . Minél messzebb!

Fölugrott.

Vissza akart nézni, de nem mert. Félt, hogyha megtalálja őket látni, elveszti riadtában minden erejét. Hát csak előre!

Tovább rohant . . .

*

A csárdásné egy jó nyaláb gallyal lépett a szobába . . .

— Na, mingyárt . . .

A szó beleszakadt a szájába. Lába gyökeret vert a padmájba, a szeme fönnakadt.

Hol van a lány? Elbújt? Bizonyosan elbújt. Ezzel biztatta magát. De hova? A kuckóba? Vagy az ágy alá? . . . Meg akarja ijeszteni.

— Merre vagy, hé?

Tekintett a kuckóba, az ágy alá . . .

Nincs.

— Hű! . . . Mi lesz itt mindjárt?!

Már csak abban reménykedett, hogy kiment, vagy kivitték az ivóba, amikor észrevette, hogy nyitva az ablak s azon át befütyül a szél.

Most már biztosra vette, hogy megszökött.

A gallyakat eldobva, odalódult az ablakhoz. Kihajolt.

A lányt nem látta, de a kis cipőnyomok ott voltak a tiszta fehér hóban . . .

Még a lélekzete is elakadt egy-két pillanatra.

Mit fog szólni a himlőhelyes, aki annyira lelkére kötötte a lányt? . . . Agyonlővi. Ráfogja a revolverét s durr, durr! Na, őrá nem durrogtat! Még nem lehet messze . . . Legfőllebb ha öt-hatpercnyi előnye van . . . De az semmi, mert beteg. Könnyen utoléri. Csak addig ne keressék, amíg elfogja.

*

Már jó éjfél felé járt, amikor a banda elégelni kezdte az italt.

— Gyerünk! — intettek össze.

Ennek az igyekezetnek meg az volt a csapóvége, hogy még a napvilág feljötte előtt biztonságba akarták helyezni a zsákmányt. Meg magukat is.

Fölcihelődtek. Megitták a Szent János-áldását, aztán kibaktattak az autóhoz.

A himlőhelyes intett a csárdásnak:

— A lányt!

A csárdás benyitott a szobába s a szeme elmeredt, a szája meg tátva maradt.

A szoba üres volt.

Hát ezek hol vannak?

— Zsófi!

Forgatta a fejét.

— Ne bolondozz, hé!

Kalapja karimáját kissé följebb nyomta s megvakarta a tarkóját.

— Csak nem iszkoltatok el? ...

Viszologni kezdett a háta. De még reménykedett. Hátha csak megbújtak. A Zsófi néha szokott komédiázni. Talán most is. Rád akar ijeszteni.

— Zsófi!

De csak úgy csendesesen szólt. Nem szerette volna, hogy a himlőhelyes idő előtt gyanut fogjon. Hátha mégis ...

Fülett.

Nem adta volna egy vak lóért, ha valamelyik sarokból, ágy alól, vagy bárhonnan, ha mindjárt egy egérlyukból is, kuncogást hall, valami kis nyeszmetelést ... De semmi. Éppenséggel semmi. Még csak halvány neszezés se.

— Ezek elrepültek ...

De hátha mégis az ágy alá bújtak s ott elnyomta őket az álom? Történhetett már ilyen eset a nagyvilágban. Nem hitt ugyan benne, hogy éppen a Zsófi? ... De csak az a biztos, amit az ember a két szemével lát. Ami-

ről megbizonyosodik. Ezért hát négykézlábra ereszkedett . . .

A mécses gyenge világa mellett csak homályosan látott, de annyit mégis kivett az első szemvetésre, hogy ott nincs senki. Se a lány, se az asszony. E keserű tapasztalat után egyszerre ő is nagy hajlandóságot érzett arra, hogy kereket oldjon.

De merre? Hova? . . . Hisz megnyomnák az első pilanatban. S ez esetben még ártana is vele magának. Azt hihetnék, hogy ő is segített a lányt megszöktetni.

Egy-két pillanatig még tilódott: Mit tegyen? Mert csakugyan nehéz volt az eset. Szaladjon? Ne szaladjon? Majd vállat vont. Voltaképpen ő nem oka semminek. Nem őreá volt bízva a portéka. Az asszony felelős. Számoljanak vele. A Zsófi majd megfelel magáért, ha tud. Rá, ebből az esetből nem tartozik semmi.

Vissza is fordult, nagy lelkingugalmat erőltetve magára s kilépett az ivóba vállrángatva, nyaknyujtogatva . . .

— Na, mi az? — kérdezte a himlőhelyes, amikor látta, hogy a csárdás egyedül botorkál ki a szobából, s nem jön utána se a lány, se az asszony.

— Semmi . . . — mondta a csárdás.

— Jön a lány?

A csárdás nyelt egyet:

— Úgy célozom — bökdöste a szókat kifelé — hogy leginkább is megy!

A himlőhelyes fölütötte a fejét.

— Megy? . . . Hova megy? . . .

— Azt az egyet, akárhogy forgatom is, nem tudom megmondani.

— Nincs a szobában?

— Nincs.

Megbillegettette jobb kezén mind az öt ujját . . . de még a fejét is rárázintotta:

— Üres a szoba . . . Se asszony, se jány!

— Elszöktek?

— Igencsak . . .

— Hé! — kiáltott a himlőhelyes az autó felé. —
Elszökött a lány!

Az emberek leugráltak a kocsiról s szaladni akartak ahányan, annyifelé . . .

A vezér azonban elibők állt:

— Előbb itt nézünk szét a ház körül . . . Hátha csak megbujtak valahol.

Az emberek összenéztek.

— Megbujtak? . . . Kik? . . . Hát többen voltak?

— A lány, meg az asszony!

— Melyik asszony?

— A csárdásné!

— Hát az is?

Végre nagy nehezen megértették, hogy a lányt megszöktette az asszony. Legalább is így gondolták. A csárdásné megsajnálta a lányt . . . Az is lehet ugyan, hogy a lány nagy pénzt ígért neki. Annyit, amennyivel örökre boldoggá teszi. Kap ezer pengőt . . . Ötöt . . . Tízezret . . . Nem is pénz egy fiatal életért.

Átkutatták a szobát, kamarát, pincét. Fölmentek a padlásra s ott is tűvé tettek mindent. Majd az udvart, fásszint, istállót, ólat vették sorra . . .

Hiába . . .

Pedig volt, aki még a kutba is belenézett, meg a kéménybe is fölmászott.

Végre az egyik szemfüles bandita a kertre szolgáló ablak alatt fölfedezte a cipőnyomokat a hóban . . . Pedig azok nagyrészt már majdnem egészen behordta, befedte a szél. De azért a hó fátyolos világa mellett nagy vigyázattal még el lehetett utána igazodni . . . egy darabig. Addig, ahol a szélnek sem állt útjába semmi. Se házfal, se kerítés . . .

— Erre mentek e! — kiabált a szemfüles. — Itt van a nyomuk!

A himlőhelyes összeintette az embereit, aztán megmutatta az irányt:

— Gyerünk!

Ugyde a nyomok a kerítésen túl már alig-alig lát-

szottak. De az irányt mégis mutatták. Csak akkor tor-
pantak meg, amikor az irány kétfelé ágazott . . .

Elváltak volna egymástól?

Nyilvánvaló volt.

— Kettő haladjon jobbra, a nagyobb nyom után!

— rendelkezett a vezér. — Arra mehetett az asszony . . .

A többi utánam!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MÁSODIK FEJEZET.

Kövi Kovács András hazafelé tartott a járás székhelyéről. Két fiatal almásderes trappolt a szánkó előtt, mely nesztelenül siklott a puha hóban...

András napok óta szándékolt beruccanni a városba, de az édesanyja riogatta:

— Ne menj! ... Még valami bajod lehet! ... Nizd, most olyan világ van, hogy legjobb idehaza.

András ellenkezett:

— Éppen azt akarom megtudni, hogy csakugyan olyan bolond világ van-e? ... Itt a faluban sok minden tücsköt-bogarat összebeszélnek az emberek. Vagy igaz, vagy se! Én a harmadát, negyedét se hiszem. Nem is lehet más, csak szóvirág! ... Hiszen ha ujság volna! ... De azok is egyszerre elhallgattak. Hát akkor honnan, miből tudja meg az ember az igazat?

Erzsók asszony azonban nem engedett. Kiadta a legerősebb tromfját:

— Ne menj! Ne! ... Én félek ... Aztán itt van a kislányod! Marika! ... Mi lesz velünk?

András megadta magát. Meg, mert maga is úgy találta, hogy az édesanyja félhet. Nem alaptalanul. Egyszer-egyszer a faluban olyan emberek járnak sorra a házakat, akiknek még a szemük sem áll jól. Gabonát, jószágokat, ruhaféléket szednek össze ... ingyen. Papirost ugyan adnak róla, de senkise hiszi, hogy abból pénz lesz valaha. Bizalmiak. Így nevezik őket. Népvezetők, akik nagy hanggal, teleszájjal beszélnek:

— Uj világ kezdődik! . . . — így okosítják a a falut.
— A gyárakat átveszik a munkások, a földeket a nap-
számosok. Azoké lesz ennekutána a föld is, az ipar is,
akik benne verejtékeznek. Ez az igazság! A kis embe-
rekre süt ezután a nap! Azaz mindenkire egyformán!
Mert egyenlőség lesz a szó szoros értelmében. Minden-
ben egyenlőség! Lakóházakban, lakásban, földben,
iparban. Első sorban az emberekben! Egyik is az, ami
a másik. Nem lesz személyválogatás. A ruha is egy.
Alsóban, felsőben. Egy matéria. Még a napi ételben is.
Mindenkinek egyugyanaz. Pergelt vagy sült hús, leb-
bencs, krumpli vagy kaszásleves . . . Nagy kondérokban
főznek az asszonyok a piactéren. Tizen, ötvenen, százan.
Attól függ, hogy hol, mennyien laknak. Falukban, váro-
sokban. Reggel, délben este sort állnak az emberek csaj-
kákkal. Az asszonyok merítik a nagy kanalat . . . „Ez
a tied!” Azzal tovább! Legfőbb ugyan az, hogy minden
embernek csak négy órát szabad dolgozni naponta. Egy
perccel se többet! Azontúl pihenés . . . Az asszonyoknak
is csak úgy! Négy óra! Ki van számítva, hogy ez éppen
elegendő a rendesen beosztott élet fönntartására. Mert
gyűjteni nem szabad! Az veszélyeztetné az egyenlőséget.
De amúgyse gyűjthetne senki, mert a pénzt megsemmi-
sítik. Nem lesz rá semmi szükség. Munkája után min-
denkinek jegyet adnak. Arra megkap mindent, amire
éppen szüksége van, a központtól.

András hitetlenkedett:

— Szamár beszéd! Ennyire mégse gabalyodhatott
meg egy egész ország!

Na, majd megtudja.

S Andrásnak nem volt maradása a faluban. Jött-
ment, forgolódott. Ki a házba, be a szobába . . . végig az
utcán, vissza. Könyvet vett elő, olvasott, azaz akart, de
nem tudott. Addig-addig, hogy azt mondta az édes-
anyjának:

— Mégis bemegyek . . . Pár óra alatt megtudok
mindent s még éjfél előtt itthon vagyok.

Most már Erzsók asszony nem ellenkezett. Láтта,

hogy ezen is át kell esni. Andrásnak nincs egy nyugodt perce s nem is lesz addig, amíg szét nem néz a városban, amíg a sok szófia beszédből meg nem tudja, hogy abban mi és mennyi a pelyva s mennyi a mag?

Hát András megtudott mindent. S abba a „mindenben“ nem volt köszönet.

Hallotta, de a két szemével is láthatta, hogy milyen fonákjára fordult minden. Közigazgatásban, iparban, kereskedelemben, földben...

Ezt nem hitte volna. Mi lesz ennek a vége? Hogy jó nem, az bizonyos!

Kedveszegetten bandukolt az utcákon föl s alá. Vigyázta az embereket. Mit beszélnek? Meg azt is, hogy kinek, mi van az arcára írva? Aztán várta, hogy megállítja valamelyik dologkerülő s követeli tőle a pénzét, meg a ruháját: — Addide!

Az ilyen esetek napirenden voltak: — Add ide a pénzed... órád... a kabátod! — S tanácsos volt ennek a főlshóllításnak engedelmeskedni.

Egyszer aztán hallotta is a háta mögött:

— Állj meg hé!

Visszafordult.

Bence Gábor volt. A Szelistyei grófok ispánja, akivel együtt taposták úgy tizenöt-tizenhat esztendővel ennekelőtte a szarvasi öreg gimnázium küszöbét.

— Szervusz András!... Csak megösm ered talán a deákkori cimborádat?

András örvendezve nyujtotta előre mindkét kezét:

— Hogyne! Hogyne Gabikám!... Szervusz!

S megölelte a nyulánk cimborát.

— Hol jársz erre?

— Ezt én is kérdezhethném tőled.

Újra és újra meg-megrázták egymás kezét.

— Hogy vagy?

— Csak. Hát te?

András is azt mondta:

— Csak.

Aztán Gábor indítványára bementek a Városi szálloda éttermébe... Leültek egy félreeső asztal mellé, ahol nyugodtabban beszélgethettek.

— Bolond ez az állapot — mondta András, amint leültek. — Mit szólsz hozzá?

Gábor legyintett:

— Semmit.

— Téged nem bánt?

— Nem.

Hogy András elmeredt szemmel, csodálkozva nézett rá, azt mondta:

— Olyan ez András, hidd el, mint a hideglelés... Rövidéletű.

— Te azt hiszed?

— Nemcsak hiszem, hanem bizonyosan tudom.

— Miből?

— Ösmerem a fajtámat. Ha beveszi is a maszlagot, nem nyeli le, hanem megforgatja a szájában, aztán ha se íze, se bűze, hát kiköpi.

Mindjárt alá is támasztotta ezt az állítását:

— Nálunk jóformán mise történt... s ezután se fog történni semmi komédia. Igaz, hogy ezt jórészben Vas Péternek, a bíránknak köszönhetjük. Nyakas magyar ember. Igazi magyar! Amint csáléra kezdett fordulni az emberek esze, a hazatérő katonáktól elszedte a fegyvert. Kiállt a falu végére az esküdt emberekkel s amint szállingóztak a hadfiak, magához intette őket:

— Na... Jancsi, Pista, Palkó... vége a lakodalomnak?

— Vége.

— Ott hagytad a frontot?

— Ott.

— Oszt nem sül ki a szemed? Mi?... Hogy állsz így az apád, anyád... a fiad, feleséged elé?... Szégyelheted magad!... Hoci azt a puskát!

S már vette is le a katona válláról vagy ki a kezéből.

Volt, aki okoskodott. Azt a bíró úr ott nyomban móresre tanította:

— Te akarsz velem szembeszállni? Velem, a bíráddal? ... Hát ki segítette a feleséged ... lányod ... apád, anyád, amíg odavoltál? Ez a köszönet?

Igaz, már az első nap nyolc-tíz fegyveres nemzetőr állt mögötte. Később több is ... Mindössze egyszer törték át a gátat. De az se volt nagy eset.

Egyik délután valaki bekiáltotta a faluháza ablakán:

— Rámolják a szövetkezetet!

Csakhowy a bíró úr kinn volt a falu alatt. Mire odáig ért a hír s besietett, már üres volt a bolt.

De másnap, harmadnap este szégyenkezve vitték vissza az elhordott portékákat az emberek, asszonyok... pedig a bíró úr csak a magyar becsületet emlegette előttük, azt is szép szóval: A magyar ember így ... a magyar ember úgy ... A boltnak alig vezett kárba valamije ...

— Hát, ha szorosan vesszük, nálunk se esett nagyobb hiba — ejtegette meg fejét az András. — Jobbadán csak szájaskodtak az emberek: Így lesz, úgy lesz! Urak őrzik majd a kondát! Bárók, grófok ... ésatöbbi. Meghogy mindent fölosztanak, piacon eszik az ételt, mindenkire szűrt húznak ... Ostobaságok! ... De már itt a székhelyünkön nagy kirobbanások történtek ... A főjegyzőt lelőtték az irodájában. Rátámadtak: — Te basáskodtál, amíg odavoltunk? Nesze! — Egy vasutast meg azért szúrtak le, mert nem akarta prédára engedni a lezárt teherkocsikat. Egy öreg gazda meg fejszével állt a magtára elé: — Nem engedem! ... — Egyszerre három bajonettet taszítottak bele ... Most ugyan úgy hallom, hogy megtorpantak valamennyire. Nem lobognak olyan nagy lánggal. Csakhowy a tűz, melyet most is állandóan fújnak, nem aludt ki!

— Kialszik — mondta a Gábor. — Hidd el, minden tűz kialszik egyszer.

— Majd ... egyszer. Nem mondom. De addig sok ember megpörkölődik mellette. Aztán az se bizonyos, hogy nem igazodnak-e végezetül a muszkák után?

Gábor megrázta a fejét:

— Te sötéten látsz!

• Mire András csak annyit mondott:

— Bár úgy volna!

Később, amikor már fölmelegedtek az étterem füstös levegőjében, a jó erős bor mellett sutba tették a semmire se jó jelent. Képeket elevenítettek föl a régi diákéletből. Színes, tarka-barkán mosolygó képeket, melyek az idő távlatában egyre nőttek, növekedtek értékükben. Hogy volt, mint volt? . . .

— Hej, ha azok a gyönyörűségesen szép napsugaras napok még egyszer visszatérnének! . . .

Ezt az óhajt ugyan nem szokták szóba önteni az emberek, de rendszerint ott él a szívük mélyén s az sugárzik a szembogaruk tükréből.

— Ha még egyszer . . .

András homlokán hova-tovább elsímultak a komolykodó ráncok, szája szögletéről elolvadtak a keserű vonások s helyükbe a gondtalan öröm vidám kobzosai ültek.

Hát szép is volt az a gondtalan vidám diákélet. Csodaszép. Se leírni, se elmondani nem lehet.

Az apja bevitte Szarvasra. Taníttatta. De csak hat osztályon át. Akkor kivette. Hiába mondták a tanárok:

— Vétek . . . Legjobb tanuló az iskolában!

Az öreg makacskodott:

— Nem azért hoztam ide, hogy pantallóba bujjon! Négyszáz hold föld várja otthon! Annak gazda kell!

S meg kellett válni a kis komáktól, pajtásoktól, a jó cimboráktól. Többek között Bence Gábortól is, aki a legjobb, a legmegértőbb barátja volt. Azóta nem is találkoztak.

— Hogy élsz?

— Így-e! — mondta Gábor hetykélkedve. — Legényesen.

— Még mindig?

— Igen.

— Nem akadtál még rá?

— Nem.

— Na, majd ...

Aztán Gábor tudakolta:

— Hát te?

— Én — sóhajtott András a lelke mélyéből — közel két esztendeig nagyon boldog voltam... Aztán a Teremtő magához vette az asszonykámát... Vigaszul egy csöppnyi kislányt adott helyette: Marikát...

Lehangolódtak mindketten. Gábor sajnálta is, hogy ezt a hűrt megpendítette. De nem tudta, hogy Andrást ilyen nagy csapás érte. Hiszen ha csak sejti... Már mindegy. Megtörtént. Most aztán minden igyekezetével azon volt, hogy ezt a percet feledtesse Andrással. Elmondta, hogy merre, hol járt. Mi mindent látott. Milyen figurákkal találkozott az életben. Addig-addig, hogy András újra föl villanyozódott. Közbe-közbe szólt. Majd ő is hozott föl eseteket, ami vele történt...

Valósággal lesték egymás szájáról a szót... Közben koccintottak s ittak. Mintha csak nehéz terheket raktak volna le a vállaikról, egyre könnyebben és könnyebben érezték magukat. Igaz, ebbe a cigány is belejátszott. A banda régi, felejthetetlen szép nótákat pattogtatott ki a száraz fából. Egyiket a másik után. De olyan szív-bizseregтетően, olyan álombaringatóan, hogy azt akaratlanul is utána kellett dudolni... Közbe-közbe föl-pattant a lelkük mélyén leülepedett emlékek közül egyik-másik...

— Emlékszel? ...

S a sötét kapuszárnyak, melyeket az idő hajtogatni kezdett befelé, kinyíltak...

A sétatéri randevuk... a kis cukrászkisasszony... a városerdei majálisok...

— Hát a történet-tanárunkra emlékszel? ... A kis Bodrogi. „A magyar történet a legelső tantárgy!” De sokszor elmondta... Öt-hat órán át magyarázott... Utána: „Na ma felelés!...” Ekkor az a betyár Kabán Jóska elővette a fuvoláját, egyet csiptetett a szemével s fujni kezdte: „Fakó lovam a Murza...” Mi meg dúdolván kísérni kezdtük négy hangra: „Tisza vizét meg-

ussza . . . “ Hej, hogy tudta az a huncut Jóska billegtetni, cifrázni! . . . Nincs az a cigány! Sírt, jajgatott, zokogott a fuvolája . . . Emlékszel? . . . Az ajtószárnyak alsó része, meg a küszöb között volt úgy kétujjnyi üres rész. A dél-előtti nap éppen odasütött, de borultas időben is lehetett látni az árnyékról, ha valaki a küszöbre lépett. Bodroginak meg az volt a szokása, hogy csengetés után két-három perc s már nyitotta az ajtót . . . Mindig mosolyogva jött. Mosolygott a szeme, szája . . . Amint az ajtót betette maga után, kétszer, háromszor is megbiccentette a fejét, aztán: „Üljenek le barátaim!“ . . . Hogy szerettük a kis kurucot! Mert az volt. Kuruc. Vérbeli! A nótázásunkat is szerette. Tudtuk. Nem szakította félbe soha. Állt a küszöbön s várta a végét. De hát némelyik nótának, főként a kuruc nótának néha igen sok a strófája! Legtöbb feleltetéskor! A Jóska meg nagy kalefaktor volt. A Kabán Jóska!

— Ugyan merre színészkedhetik most?

— Úgy hallottam, hogy Aradon tanár a siket-némáknál . . .

— Hát a Pista Zsiga . . . Szász János . . . Azok is jó cimborák voltak!

— Talán megvannak valamerre, ha el nem nyelte őket a nagy világégés.

András csak jóval éjfél után ugrott föl a székről:

— Hű, az árgyélusát! — Nézte az óráját, rázogatta a fejét: — Hogy elszaladt az idő! — Fizetett. — Na, ezt se hittem volna, hogy én valaha így megfélelkezek magamról!

Gábornak meg-megrázogatta a kezét:

— Örülök, hogy találkoztunk . . . Ugyan keress fel egyszer. Kopogtass be hozzánk . . . Akkor majd folytatjuk!

— Hát . . . hacsak időt tudok rá szakítani . . .

A szán repült. A két almásderes szügybevágott fej-
jel kapkodta a lábait . . .

András a nagy farkasbundából ki-kimosolyogva
meg-megcsóválta a fejét:

— Ennek a Gábornak kutyabaja! Most is csak az,
aki volt. Még mindig gyerek. Semmi se esik a lelkére.
Vagy ha ráesik, hát odase. Lerázza, mint subáról a vizet.
Könnyen vesz mindent. Félvállról. Az életút árnyékos
oldalát nem ismeri. Mindig csak a napon. Boldog ember!
Irigyelni lehet érte. Ez a mostani bolond világ se bántja.
Majd elmulik. „Olyan ez, — mondta, — mint a hideg-
lelés. Jön, megy, bújkál. Egyik-egyik embert megrázza,
de csak fölhangy vele. Még orvos se kell neki. Magától
elmúlik“ . . . Igaz volna?

A lovak egyenletesen haladtak. András csak a hajtó-
szárat libbentette egyszer-egyszer . . .

Hirtelen ráncba szaladt a homloka. Az otthon
jutott az eszébe. Az édesanyja. Még bizonyosan fenn
van. Ül a tűzhely előtt. Virraszt. Minden kis neszre föl-
üti a fejét. Figyel . . . Mintha csengők csilingelését hal-
laná. Jön az András. Végre . . . Aztán megingatja a fejét:
Nem . . . Pedig már éjfél is elmúlt. Jól elmúlt. Az idő
lassan kúszik előre. Igen lassan. Hallja, hogy az óra
egyed üti, majd kettőt. Pedig azt mondta, hogy még éjfél
előtt . . . S mindjárt három óra! Mi történt vele? Ijede-
zik. Rémképeket lát. Megtámadták az úton? Vagy még a
városban? . . . Városban sok a rossz ember: „Itt egy
módbanélő, üssük agyon!“ A vagyon most vörös posztó.
S az éhes emberek nagyon megsziporodtak. Azok most
nem néznek se Istent, se embert. Olyanok, mint a vad-
állatok. Sok minden borzasztóságot hallani róluk. Ezt
tudhatná. De mondtam is neki: „Ne menj! Maradj itt-
hon! Mit törödsz te a más bajával?“ De csak bement.
S most ehol-e! . . . Ül a kis széken összekulcsolt kezekkel
s ijedezik, rémüldözik: „Mi lesz most már a kis Mariká-
val, ha Andrást valami baj érte? . . .“

Erre nem gondolt. Erről egészen megfeledkezett.
Nagyon is beleélte magát a multba, a gondnélküli szép

diákéletbe. Hiszen ha régi jó pajtásával, Bence Gáborral nem találkozik? . . . De most már csak egy negyedóra . . .

A lovak hirtelen megtorpantak s a szánkó oldalt vágódott . . .

András megrántotta a gyeplőt:

— Na bolondok!

Fölegyenesedett s az ostor után nyult.

— Kozák!

S az ostort megpattantotta.

De a lovak nem akartak előre haladni. Feszítették az első lábaikat s egyre csak oldalt, az árok felé farolva toporzékoltak . . .

— Mi van veletek?

Fölállt a szánkóban s a lovak elé tekintett . . .

Csak ekkor látta András, hogy valami sötét tárgy van a hóban, a lovak előtt.

— Hahó!

A lovak megálltak.

András lelépett a szánról.

— Na, mi az?

Lehajolt.

— Ember volna?

Jobban odanézett.

— Az a. Csakugyan. Ember. Hóval félig betakarva. Nem is ember, hanem asszony vagy lány.

Megcsóválta a fejét.

— Hát ez hogy került ide? . . . Szánkóról esett le s nem vették észre? . . . Vagy neki indult gyalogosan az országútnak, aztán rosszul lett, összeesett, elvesztette az eszméletét . . . Még szerencse, hogy a lovaknak van eszük, nem gázolták el. Félreugrottak . . . Hanem hát most? . . . Hm. Van-e benne élet? . . . S ha nincs? . . . Ezt ugyan nehéz lesz kitudni! Ehhez orvos kellene!

András ijedezve nézte . . . Kivágott kis cipő, olcsó kartonszoknya, pruszlik . . . Egyik hajfonata a vállán átvetve, másik meg elcsapódva a hóban . . .

— Lány. Parasztlány. Jobbmódú gazda lánya.

Cipője, arca, síma tenyere azt mutatja. Fiatal teremtés. Legfeljebb ha húsz esztendő. Vagy annyi se.

Megrázintotta a vállánál fogva:

— Hallod?

De az, mint a darab fa. Azonban a dereka hajlott, a két karja is, ami azt mutatta, hogy él.

András fölegyenesedett, s körültekintett a hősivatagban. Mit csináljon ezzel a szegény lánnyal? Itt az uton nem hagyhatja. Jön egy kocsi, szánkó... vagy ami rosszabb, autó... Azzal semmit nem segítené rajta, ha félre tenné az útból. Reggelre csonttá fagyna... Hát nem is hagyja itt... Tekintgetett jobbra, balra. Csak legalább egy tanya volna a közelben... De még csak egy kunyhót se látott se közelbe, se távolast.

Eh, nincs itt más mód, fölteszi a szánkóra, aztán csak addig bírja, amíg hazaér...

A lányt átfogta a vállainál, meg a térdhajlásban. Fölemelte s odavitte a szánkóhoz.

Vigyázva a két ülés között az alsó deszkákra fektette. Amikor a kezét kihúzta a vállai alól, szinte ijedve nézte a tenyerét. Csupa vér volt.

Úgy ütötték volna le?

Megtámadta valaki az úton?... De miért támadták volna meg? Egy lányt? Paraszt lányt, akinek se pénze, se ékszere...

Az okot keresve odanézett, ahol a lány feküdt. A nyomára.

Ahol a feje feküdt, egy nagy, alvadt vértócsa volt a hóban... Közvetlen mellette egy szakajtónyi bazaltkocka. Annak az éle is véres...

Most már tudta, hogy a lány abba vághatta a fejét, amikor elesett.

András föllépett a szánkóra s a lány fejét fölemelte. Oldalt, a jobb füle mögött nagy seb volt. A vér még mindig szivárgott belőle. Ezt el kell kötni.

Elővette a zsebkendőjét. Egy jó maroknyi havat belenyomott, aztán vigyázva rákötötte a sebre.

Két pokróc volt az ülésen. Azokat a lány alá igazi-

totta. Majd kibujt a farkasbőrbundájából s azt a lányra borította. Nehogy megfázzon.

Na, most már gyerünk!

Az almásdereket nem kellett biztatni. Mintha csak tudták volna, hogy most még jobban kell sietni.

A hó valósággal porzott a patáik alatt. A kopasz fák, bokrok szinte egybefolytak az útszélen...

András egyszer-egyszer hátratekintett.

Mi van a lánnyal?

Él?

Majd azon tűnődött, hogy hova vigye? Haza? A házához? ... S ha reggelig elpusztul? A fejcsontja beszakadt s az agyvelő megsérült ... Mégis csak orvos tudná megmondani, hogy mekkora a baj. De azt is, hogy lehet-e rajta segíteni? Csakhogy orvos nincs a faluban. A szomszéd községbe kell érte menni. Az meg jóval túl van a falun! Másfél óra oda még jó lovakkal is, és ugyanannyi vissza. De akkor csak reggel kerülhetne az édesanyja elé, aki azidőre meg teljesen elvesztené a fejét.

Nem tudott határozni, mert az is ott motoszkált a fejében, hogy hátha a sérülése nem is veszedelmes. Elesett, fejét belevágta a bazaltkockába, de éppen csak annyira, hogy a fejbőre fölhasadt. Reggelre jóformán semmi baja.

— Bár úgy volna! — szakadt föl belőle az óhaj. De azért, amint a házuk elé ért, a nyitott kapun át befordult az udvarra ... Be, mert a két eshetőség között talált egy harmadikat. A beteg lányt nem töreti át a szomszéd községbe, hanem a bérest küldi el az orvosért.

*

Erzsók asszony nem feküdt le. Ott bóbiskolt a banyakemence padkáján. Időnként oda-odapislantott a láncos órára.

Éjfél ... Egy óra ... kettő ...

Mi van az Andrással? ... Csak nem történt valami baja? Az borzasztó volna!

Meg-megejtegette a fejét:

— Tudtam én — sopánkodott. — Mondtam, de nem hallgatott rám! S most itt van ni!

Majdnem minden negyedórán odatipegett a kis Marika ágyához. Nézte, hogy jól alszik-e? Meg-megsimogatta az aranyszőke haját, igazgatta a feje alját s betakargatta. Majd visszaült a padkára s tovább vigyázta az óra lassú járását. Ez egyszer rémítő lassan mászott előre a mutató.

Már a három órát is elütötte, amikor csilingelést hallott az udvarról.

Na, csakhogy egyszer már!

András belépett.

— Jól odamaradtál! — fogadta az öregasszony némi szemrehányással. De azért a hangjában több volt az öröm, mint a neheztelés.

András nem mentegetődzött, csak a kezével legyintett, aztán annyit mondott:

— Vesse meg a másik ágyat is!

Erzsók asszony kételkedve nézett Andrássra. Olyanformán, mint aki a mondottból egy szót se ért.

— A másik ágyat? ... Minek?

— Beteget hoztam.

— Beteget?

— Azt.

S azzal már ment is kifelé ...

— Beteget hozott ide ... — dörögött Erzsók asszony. — Oszt éppen ideplántálja a kis házba. Mért nem viszi föl magához? Hisz ott több a hely! ... Aztán itt még felnyügösködi a kis Marikát! Annak meg aludni kell.

Azonban azt tudta, hogy Andrással nem tanácsos ellenkezni. Ha ő azt mondja, hogy meg kell vetni a másik ágyat, hát akkor meg kell vetni. Itt nincs más mód. Szót kell fogadni.

Hozzá is fogott sebtiben. A terítőt fölhajtotta, a párnákat fölrazogatta, megütögette. Új cihát húzott mindenikre. Lepedőt is tisztát.

Azidőre András is végzett odakinn.

Ott áll már az ajtóban. Két erős karja között egy fiatal lány.

Erzsók asszony majdnem kiejtette kezéből a paplant, úgy megütődött.

— Hát ez kicsoda?

— A beteg.

— De kicsoda?

András a vállát rándította:

— Nem tudom.

Erzsók asszony még jobban csodálkozott.

— Nem tudod?

— Nem

— Hát akkó? ...

Hogy András nem felelt, azt kérdezte:

— A városból hoztad?

— Nem ... Az úton találtam a hóban. Ott feküdt élettelenül Remete alatt ...

S a lányt vigyázva odafektette a vetett ágyra. Közben még annyit mondott:

— A bérést átküldtem Fokhátra az orvosért.

— Azokkal a fáradt lovakkal?

— Azokkal.

Kifelé menve, András visszaszólt az ajtóból:

— Ha valami baj adódna, hát szóljon! Nem fekszem le, mert mindjárt hajnalodik ... Aztán az orvossal is szeretnék beszélni, ha a beteget megvizsgálta.

*

Erzsók asszony egy-két pillanatig mereven nézte a beteget, aztán megcsóválta a fejét:

— Ej, ej, ez az András! ... Egy idegen s mindjárt orvos! Pedig lehetséges, hogy nincs is olyan nagy baja. Csak megijedt valamitől ...

De amikor a zsebkendőjét levette a lány fejéről, öszszecsapta a két tenyerét:

— Szent Isten!

Vizet töltött a lavórba. Egy tiszta törülközőt bele-

áztatott s addig mosta a sebet, amíg az szépen kitisztult. Utána vigyázva bekötözte.

— Szegény ... Te szegény ... — mondogatta.

A lány, míg vele bajlódott, kétszer-háromszor is fölnyitotta a szemét, de mindjárt le is csukta. Erzsók ilyenkor megbiztatta:

— Jó helyen vagy ... Semmi baj ... Ne félj!

Majd néhányszor végigsimította a lány sápadt homlokát.

— Semmi, semmi ... Begyógyul hamarosan. Hisz fiatal vagy. A fiatal test meg sokat kibír! Csak aluggy nyugodtan ... Az alvás félörvosság!

A kis cipőket lehúzta a lány lábáról, felsőruháiból kifejtette, kihámozta, aztán, hisz már világosodni kezdett, nem feküdt le. Nem, már azért se, mert úgyis jön az orvos.

*

A nap már földugta vörös fejét az ég peremére, amikor az orvos megérkezett.

Erzsók asszony nyitotta ki előtte az ajtót.

— Jöjjön, jöjjön doktor úr ... Talán még nem késő, mert szegénynek a feje ...

Odabenn elmondta, hogy András úgy hajnal felé hozta a szánkóval ... Benn volt a városban. Amikor jött hazafelé, az úton találta. Fején egy óriási seb. S hiába szölongatja, nem felel. Talán nem is tud. Annyira oda van. Se holt, se eleven. Pedig melegbe tette. Fejsebét kimosta ...

— Adtam volna neki egy kortynyi jó erős bort is, de hiába! Nem birtam bele lelket verni!

— Na nézzük! ... — mondta az orvos. — Hátha nekem sikerül.

Amikor az orvos nagysokára végzett a beteggel, azt mondta az öregasszony:

— A fiam szeretne beszélni az orvos úrral!

Az orvos összeszedte a szerszámaikat, táskába rakta, aztán Erzsók asszony szavaira rábiccentette a fejét:

— Énis.

András már a nagyház ámbitusán várta az orvost. Ott járkált föl s alá a cementtéglákon s egyre sűrűbben tekintgetett az alsó kisház felé. Jön-e már? ... Ugyan mit csinálhat annyi tengersok ideig? Olyan komoly baja volna annak a lánynak? Vagy hogy magához tért s most mondja a sorát az orvosnak: Kicsoda, hogy hívják s hogy került az országútra? ...

Voltaképpen ő is erre volt kíváncsi. Erre is, mert amikor bevitte a kisházba, a lámpavilágnál úgy látta, hogy formás az arca, a bőre ápolt. Nem égette a nap, a szél nem marta ... Talán nem is parasztlány?

Amikor az orvos végre kilépett a kisház cserényajtáján, megkönnyebbülve mondta:

— Na, végre!

— Még semmi bizonyosat nem tudok mondani — kezdte az orvos András tudakozódására. — Ez a hosszsan tartó eszméletlenség nem mutat jóra. A fejsebe is súlyos ...

Kissé eltűnődve hozzátette:

— Csak ne legyen nagyfokú! ...

András csodálkozva nézett rá.

— Micsoda?

— Az agyrázkódás.

— Belepusztulhat?

Az orvos megforgatta szájában a szivarját.

— Mindenre kell számítani. Arra is, hogy kiheveri, arra is, hogy nem. Fiatal s ez nagy előny. Én bízik benne. Van ugyan még harmadik eshetőség is ... de ez ritkán fordul elő ... s ebben az esetben nem is tartom valószínűnek ...

— Mi az?

— Fölgyógyulhat néhány hét alatt teljesen ... de nyomok maradnak utána!

— Nyomok?

— Igen . . . De mondhatjuk úgy is, hogy zavarok. Vagyis, kihagyások a memóriában. Részben vagy egészben. Ami azonban később javulhat. Persze csak a kihagyásos esetben. De ha teljesen elveszti az emlékezetét, ha az elé olyan sűrű köd ereszkedik, hogy nem lát át rajta, akkor előbbi élete mindaddig homályban marad, amíg valami hirtelen támadt megrázó eset nem történik vele . . . Akkor lehet, hogy a köd fölszakad . . .

András fejében a gondolatok ide-oda vándoroltak. Ha ilyen súlyos az eset, akkor öreg édesanyját nem terhelheti a beteg ápolásával hosszú heteken, esetleg hónapokon keresztül. Van neki amúgyis elég dolga. Főzés, takarítás . . . Aztán a kis Marika. Most még egy nehéz beteg is? . . . Egy olyan beteg, akiről azt se tudják, hogy kicsoda? Hovávaló? A hozzátartozói merre laknak? Igaz, a segítség kötelesség. Ezt meg is tette. Nem hagyta az országúton. De hogy hónapokig itt vesződjének vele, azt senkise kívánhatja. Ott a kórház. Hogy messze van? . . . Most jó az út. Szánkóval két óra, harmadfél. A szánkó nem kocsi. A szánkó nem ráz. Csinálnak neki kényelmes fekvőhelyet, jól betakargatják . . . De hogy szabad-e most, ilyen súlyos állapotban elszállítani, azt csak az orvos tudja megmondani . . .

Meg is kérdezte:

— Nem jobb volna neki a kórházban?

Az orvos helybenhagyta:

— Jobb volna. Bizonyosan jobb! Erre már én is gondoltam. Csakhogy most még nem lehet. Nem merném vállalni a felelősséget! De öt-hat nap múlva . . . talán.

— Nem is úgy értem — sietett András a válasszal —, hogy most mindjárt . . . Csak amikor már veszély nélkül . . .

Tíz-tizenkét nap pergett le az idő rokkáján... s a közvetlen veszély elmúlt. Ekkor az orvos azt mondta Andrásnak:

— Most már mehet a kórházba... Azaz vigyázva el lehet szállítani.

Úgyde, amikor András ezt megmondta Erzsók asszonynak, az hallani se akart a kórházról:

— Neked volna lelked ilyen betegen kitenni a veszélynek? Hisz belepusztulhat!

— Kényelmes fekhelyet készítettünk neki a szánkón...

— S útközben elkapja egy fürgeteg?...

— Szép, tiszta időben indítjuk el... Nem kell félni! Aztán neki is jobb lesz a kórházban. Ott mindig kéznél van az orvos s ha hirtelen valami változása adódik, csak csengetnek...

— Neki már nem csengetnek! Én tudom! Az orvos már nem olyan fontos! Jobban kell neki a gondoskodó szeretet s az odaadó ápolás...

— A kórházban szakképzett ápolók vannak.

Erzsók asszony kivette a szót András szájából:

— Azt akarod ezzel mondani, hogy én nem tudom ápolni? Hogy én nem értek hozzá?

András látta, hogy édesanyja bántva érzi magát s ezért takarodót fujt:

— Dehogy mondom! Dehogy!

— Hát akkor hagyd még. Hisz olyan kedves... Marika is szereti... Oda-odaül az ágya szélére s játszanak...

— Hát már olyan jól van, hogy játszik?

— Na, ne úgy ércsd azt, hogy játszik. Még nem ugrál, nem szaladgál, de már olyan szépen elbeszélgetnek a Marikával, hogy öröm látni és hallgatni.

— Miket mond?

— Hát... mindenfélét. Leginkább ugyan a Marikát kérdezzeti: „Mi ez? ... Mi az? ...” Mutogat összevissza a kemencére, fogasra, komótra... mindenre. Néha engem is tudakol: mondjam meg, hogy került ő

ide? Honnan? ... Miért? ... Aztán meg: ki vagyok én? Hát a Marika? Ki hozta ide? Mondtam neki, hogy te. Akkor megint azért faggatott, hogy miért? ... Amikor elbeszéltem neki, csak a két szemét meresztette ...

— Hát azt mondta-e már, hogy ő kicsoda? Hogy került az országútra? Hová való?

Erzsók asszony megingatta a fejét:

— Nem. Arról nem tud semmit. Amikor erről kérdeztem, a fejét ingatta. Pedig erőltette az eszét. Láttam, hogy töri magát. De hiába.

— Nem alakoskodásból?

— Láccik, hogy nem ösmered! ... Nem olyan lány az, hogy alakoskoggyon!

— Hát nem bánom — mondja András — maradjon még valameddig ...

— Valameddig? ... Azt mondod, hogy valameddig? ... Hát aztán hova menjen? Hiszen nincs szegénynek hova!

— Valakije csak van! Apja, anyja, testvére, rokona ...

— S ha nincs?

András nem engedett:

— Az lehetetlen!

De Erzsók asszony se:

— Miért volna lehetetlen? Rengeteg sok árva van most az országban!

Ezt már András se tagadhatta. Mondta is:

— Az igaz. Sok az árva. Igen sok. Lehet, hogy ő is ... De akkor se maradhat itt örökké!

Ebbe a kijelentésbe végre Erzsók asszony is megnyugodott:

— Nem is úgy gondoltam, hogy örökké ... Csak addig, amíg összeszedi magát.

— Hát jó. Legyen úgy. Maradjon, ha édesanyámnak nincs terhére ...

— Hogy nekem teremre volna? ... Hát úgy ismersz te engem?

András erre a föltett kérdésre nem felelt, csak mo-

solyogva ejtegette a fejét. Mit mondjon? Láta, hogy öreg édesanyja nagyon megszerette a betegét, kiérezte minden szavából. Nagyon szereti. Hát szeresse!

*

Egy nap azt mondta Erzsók asszony Andrásnak:
— Hallod-e? ... Egyszer már meglátogathanád a betegedet!

— A betegemet?

— Persze, hogy a betegedet. Te hoztad, hát elsőben is a tied!

Majd kedveskedve hozzáfűzte:

— Csak utánad az enyém, meg a Marikáé.

András ellenkezett:

— Mit nézzek rajta?

Ez a keményen adott rideg szó Erzsók asszonyt szíven érte s ezért rosszalólag csóválta meg a fejét:

— Ejnye András, ejnye ... Ezt nem hittem volna! Még majd azt hiszi az a szegény teremtés, hogy haragszol rá.

András rándított egyet a vállán.

— Na, nem bánom ... Majd ha fölkel ...

S ez a nap is érkezett.

Andrásnak ekkor azt mondta az anyja:

— Délebedre, odale teríték most már neked is újfent. Szegényke már fönn van. Erőre kapott.

András ráhagyta:

— Jó!

S délebedkor találkoztak.

A lány ott ült a kemence padkáján. Lábai alatt gyalogszék. Ölében a kis Marika.

András odalépett hozzá:

— Na, hogy vagy?

A lány fölállt. Marikát leeresztette a földre s tágra nyílt szemmel nézett Andrásra ...

Tudta, hogy kicsoda. Láta jönni, menni az udva-

ron. De Erzsók asszony is világosította. András, a fiam. Marika apja. De hogy szemtől-szembe került vele, kissé összeszorult benne a lélek.

Ez az ember szedte őt fel az országútról. Idehozta a házához. Ápoltatta, gyógyíttatta. Erzsók asszony sok mindent elmondott Andrásról, a feleségéről, akinek életébe került a Marika születése. Harmadfél esztendeje. Azóta az Andrást mintha kicserélték volna. Sokat szótlanokodik. Jön, megy horgasztott fejjel. Ki a tanyára, vissza. Nagyon szerette a feleségét, Rozikát. Hát kár is érte. Nagy kár. Olyan jó volt, olyan drága, mint a falat kenyér! Amellett szép és kedves... De nagy kár Andrásért is! Azelőtt olyan volt, mintha az egész világ az övé lett volna! Beszédes, jókedvű. Sokszor dallos is. Száján ki nem szaladt volna egy kemény szó. Minden úgy volt neki jó, ahogy volt. Mindenben szépet látott. Legszebbet a Rozikájában. Hát az csoda volt, ahogy ők éltek. Csakhogy hát rövid ideig. Alig két-két esztendő. Azóta olyan, mint a szikkadt tapló. Nem fogja a szikra. Pedig ennek a kis Marikának anya kellene. Én?... Meddig élek én? Hetven esztendő... Még kimondani is sok. Mi lehet hátra? Már legfőlebb csak heteket, hónapokat számíthat az ember... De Andrásnak hiába az okos szó. Mintha nem is hallaná. Odase figyel. Akár a falra hányt borsó. Lepereg róla. Pedig erős, szép szál ember. Mint a jegenye. Nem azért mondom, mert az enyém, az én fiam, de nincs párja hat vármegyében. Szalmájára se, magjára se. Tanult, okos, jószívű ember. Tudom, hogy kapva-kapna rajta akármelyik birtokos lány! De hiába... De azért reménykedek. Majd. Mert minden seb begyógyul egyszer! A tied is, galambom!

S ez az ember most ott áll előtte a maga valóságában. Szája szélén, a szeme szegletében egy kis mosoly is vibrált, amint kérdezte: „Hogy vagy?” S csodálatosképpen már az első pillanatban ő is annak látta, akinek az édesanyja: formás fiatalembernek, akinek az arcáról erő, jószág és meleg sugárzik...

De Andrásnak is kigömbölyödött a két szeme. Őt

meg a lány fogta meg. Ezt nem hitte volna. Mondta ugyan az anyja, elejtett néha-néha egy-egy szót:

— Kedves, szép, aranyos... Szája mint az érett cseresznye... szeme, mint a kárbunkulus! Nagy s mintha lánggal égnel

De hát Erzsók asszony mindenkit könnyen eresztett a szívéhez s akit nagyon megszeretett, arra rárakta volna a csillagos eget.

— Na, hogy vagy?

A melegen adott kérdő szó rezgett a szoba párás levegőjében, ide-odahullámozott s egymásután többször odaütődött a lány füléhez. Már mozdult a szája, hogy feleletet adjon, amikor a kis Marika odaszaladt az apjához s átölelve annak a térdét, megelőzte:

— Jól!

András fölemelte Marikát, magához szorította s megcsókolta az arcát.

— Hát te azt honnan tudod?

A lány igazolta Marikát, bólintott a fejével, aztán azt mondta:

— Köszönöm, hogy nem hagyott az országu-ton...

András egy önkéntelen mozdulattal a lány álla alá nyult s fölemelte a fejét.

— Nem kell azt köszönnöd. Amit én tettem, azt mindenki megtette volna.

Erzsók asszony közbeszólt:

— Üljetek már az asztalhoz, mert elhül a leves!

*

Ebéd után András ott maradt a kis házban. Úgy, mint azelőtt. Egy kis beszélgetésre. Ilyenkor mondta el András mindig, hogy mi ujság van a tanyán, milyenek a vetések, mi a munka s mit végeztek. Meg azt is sorra vette, hogy mi-minden adódott elő a faluban. De néha rátért a nagyvilági eseményekre is... Itt és itt, ez és ez... Hír mindig volt elégségesen.

De most a szó nem fakadt olyan könnyen, mint

ennekelötte. Nem, mert András fejéből kiesett a tanya, falu s az egész nagyvilág. Az járt a fejében, hogy ki lehet ez a lány? Miért nem beszél? Csakugyan úgy volna, ahogy az orvos mondta? Nem emlékszik? Elvesztette a multját? Kiesett belöle? Igaz, hallott már ilyen eseteket. A háborúban is megtörtént. Bevágott a gránát a kavernába s a megmaradtak közül egyik-másik azt se tudta, hogy fiú-e vagy lány? Még a nevét is elfelejtette. De írták az ujságok is: Itt és itt találtak olyan ágrólszakadt katonát, aki azt se tudta megmondani, hogy hova való . . . Hónapokig feküdt a kórházban, látogatta az apja, anyja s azokat se ismerte föl. Mint a hülye . . . De ez a lány nem hülye. Értelmesen beszél, a szeme tiszta. Mosolyog a Marikára, Erzsók asszonyra. Szereti őket. Látszik rajta. Minden szavából, minden mozdulatából kitetszik. Azt is észrevette, hogy őt is vigyázza úgy lopva. De amint rátekint, mindjárt elkapja a szemét. Néha minden átmenet nélkül magába mélyed. Ekkor bizonyosan a lelke mélyén keresgél. Azt a sötét fátyolt tépdesi, ami a multját takarja . . . Hátha ő is segítene neki? Egy kis tünődés után meg is kérdezte:

— Tudod-e már, hogy ki vagy? Hogy honnan szakadtál? Emlékszel-e?

A lány, mint aki mély álomból ébred, fölütötte a fejét. Ránézett Andrásra s megrázta a fejét. De egy mély, nehéz lélekzet után mondta is:

— Nem . . . Nem tudom . . .

S mindjárt utána egy nagy könnycsepp kibuggyant a szeméből.

Erzsók asszony egy szempillantás alatt mellette termett s átölelte:

— Nem baj lelkem . . . Sohse fájlald! . . . — csitítgatta. — Majd egyszer . . . később! Ne búsulj! Mindennek eljön az ideje!

De hetek, hónapok multával se emlékezett a lány semmire. Hiába törte a fejét. Sűrű, sötét köd meredezett előtte, melyen sehogyse bírt átlátni. Feszegette, repedést, nyílást keresett rajta, de nem talált . . . Ki is hát ő

voltaképpen? Hova, kihez tartozik? Kikhez? Néha órákig ezen őrlődött. Két kezébe fogta a fejét s összehúzott szempillákkal merevedett a szoba földjére, kinn a fák koronáira, az ég alá... Csak amikor a Marikát ajnározta, amikor vele játszott, akkor símult ki az arca, fénylett a két szeme, nevetett a szája s élt benne az élet.

Hovatovább Andrásnak is több és több gondot, fejtörést okozott a lány. Mindig többet és többet. Nem azért, mintha szabadulni szeretett volna tőle. Nem. Sőt! Telt, mult az idő s András többet tartózkodott a kis házban, mint a nagyban. A tanyára se járt ki olyan sűrűn. Pedig tavasztelőn a föld erősen kívánja a gazda szemét. A munka sűrűsödik. Szántás, vetés... De Andrásnak vagy halaszthatatlan dolga akadt a községben, vagy otthon gyülemlett meg a munkája. De a Marika is fogta. Egyre okosabb, aranyosabb lett. Néha órákig nem bírta tőle szabadulni. Egyszer-egyszer az idő már kiengedte őket a kertbe. Ott játszottak kergetősdit, bujócskát a talált lánnyal. Egy alkalommal András is közibük kevergőzött. Marika belevonta a játékba. Rákiáltott:

— Megfoglak!

András nem akarta a Marika kedvét szegni, hát ideodaugrott, meg-megszaladt...

Marika kimondhatatlanul örült, hogy az édesapja is játszik vele. Nevetett, kacagott, sikongott...

A játék nagy hevében aztán megtörtént, hogy András is éppen ugyanazon bokor mögé húzódott, amelyik mögött már ott kuporgott a talált lány...

Akkor már a kergetősdit összekötötték a bujócskával.

Marika jött, közeledett...

Ők tovább curukkoltak, nehogy a Marika észrevegye őket...

S amikor a kislány mégis rájuk bukkant, szaladtak, menekültek...

Erzsók asszony az ablakból figyelte a játékot. Amikor András is beállt a kergetősdibe, majd-majd sírva fakadt örömében.

— Jó Isten . . . csakhogy ezt megérttem!

A lány, mintha nem is evilágbéli volna, oly könnyen szökdécselt. A lába alig-alig érte a földet. Szeme villogott, az arca meg mint a nyíló rózsa. . .

András meg mint a gyerek . . . Hahotázott, ugrabugrált . . . meg-megszaladt . . .

Az öreg szüle hol az Andrást figyelte, hol meg a lányt. Marikát jóformán észre se vette. Csak a két nagyon tartotta a szemét. Azokat méricskélte. Asszonyi szemmel. Úgy gondolatban egyre közelebb és közelebb hozta őket egymáshoz . . .

— Pászolnának! — állapította meg.

Nagysokára aztán azt is észrevette, hogy a nagy játéokban összetaposták a veteményes ágyait. Akkor az anya helyébe nagyhirtelen a gazdasszony nyomakodott. Kikiáltott a nyitott ablakon:

— Vigyázzatok! . . . A borsóágyaim! . . .

S mutató ujjával odafenyegedett:

— Megverlek benneteket!

De ebben a fenyegetésben mintha több lett volna a biztatás, mint a pirogatás . . .

*

András még idejében jelentette a faluházánál, hogy egy leányt talált sebesülten az országúton. Parasztos ruhájú, húsz esztendő körüli leányt, aki elvesztette az emlékező tehetségét. Nem tudja, hogy kicsoda, mi a neve. Se azt, hogy az országútra hogy került. Nem emlékszik . . .

A bírák uraimék azt mondták:

— Hát ha semmire se emlékszik az a lány, akkor nincs más mód, várni kell addig, amíg megjön az esze. A falu addig nem tehet semmit. Ha András találta s föl-szedte, hát tartsa, majdcsak kurentálja valaki

— Várni kell vele — mondta az egyik esküdt. — Most olyan világ van, hogy semmit se lehet tenni. De már nem sokáig tart. Szegedről megindultak . . .

András hát várt.

Néha-néha kiruccantak a tanyára is.

— Kell Marikának a szabad levegő!

András rendszerint ezzel pakolta fel őket a kocsira.

Ott történt...

András mutogatta a lánynak a vetéseket: a buján
növő lucernát, a haragos zöldlevelű tengeriket, a szárba
szökni készülő búzát, a szökülő rozs- és árpatablákat,
melyek szélén már itt-ott egy-egy piros pipacs, meg a
kékes-zöld búzavirág hivalkodva illegette magát. A nap
bársonyos tűzében fürdött minden. A gyenge szellő
lány símogatása alatt ide-odahajladozott a kalászhányó
könnyű fejek tengere. Ringott. Tele volt a föld háta igé-
retekkel. Élni akaró életekkel. Álomba ringató, lelket
gyönyörködtető lány muzsikával...

— Nézd ezt a tengerit... Ezt a búzát... Talán
még sohase volt ilyen szép!

Messze bennjártak a táblák között, amikor a fejük
fölött egy kis pacsirta, fönn a magasban csattogni
kezdett...

András megfogta a lány kezét.

Megálltak.

Hallgatták a kis dalos örömujjongó himnuszát,
melyet mintha csak kizárólag nekik csattogta volna...

Egymásra néztek.

Szemükből valami csodálatos tűz sugárzott.

Összekapcsolódott a lelkük.

— Én téged — mondta András egy kis erőgyűjtés
után — még szólítani se tudlak.

A lány szíve-lelke ott bíborosodott a tekintetében.
Mit mondjon ennek az embernek, aki több volt előtte
mindennél, aki, úgy érezte, a lelkéből neki adott leg-
többet. Most is. Szavait szinte abba burkolva nyujtotta
elébe.

Nem tud szólítani?...

Lám, Erzsók asszony már az első napokban tudta:

— Lelkem, galambom...

A kis Marika is! De azt nem hallotta senki. Vagy ha

Erzsók asszony hallotta is, nem vette tudomásul. Legalább eddig úgy mutatta. Pedig azóta de sokszor mondta már:

— Kisanya.

Legelőször a csacska kis száját be is tapasztotta a tenyerével.

— Nem szabad.

Tiltakozott. De a kis csöppségnek hiába beszélt. Később, amikor egyedül voltak s valamiért makrancoskodott a kicsi, ő maga fenyegette meg ezzel a szóval:

— Akkor téged nem szeret a kisanya!

Így.

„Lelkem... galambom... kisanya...” Csak ő nem tudja szólítani. Csupán csak egyszer szaladt ki a száján:

— Kedves.

Ezt nem felejtí el soha.

— Add ide kedves!

A gereblyét kérte el tőle a kertben, ahol Erzsók asszonynak segédkezett palántázni. Már éppen végeztek, amikor András odajött. Ő az utakat egyengette. Húzgálta a porhanyó földet.

— Add ide kedves!

S a gereblyét kivette a kezéből. Még annyit mondott később:

— Megárthat!

Akkor egyszerre olyan sebesen kezdett dobogni a szíve, hogy a kezével önkéntelenül odakapott. „Félti az András!” — Ez tikk-takkolt benne. Félti a kedvest. Mert ezt mondta: Kedves. Ő a kedves... Andrásnak.

Hát akkor szólítsa ezután úgy: „Kedves”. Csakhogy ezt nem mondhatja neki.

András látta, hogy a lány tilódik. Küszködik magával. Azt is tudta, hogy mi megy végbe a lelkében. Ezért ösztökélni kezdte:

— Na?... Mongyad!

A lány lekapta szemét Andrásról, mert hirtelen pirosság öntötte el az arcát. Érezte, hogy most mi követ-

kezik, de nem mert rágondolni, pedig azzal volt tele az egész lelke. Zavarában azt mondta:

— Szólítson úgy, ahogy akar...

Andrásnak nagyot dobbant a szíve.

— Ahogy én akarlak?

„Ahogy én akarlak?“... De szóba már nem öntette az akaratát, mert a lány megelőzte:

— Ugye, Rozikának hívták a kis Marika édesét?

— Annak.

— Hátha nem sajnálja tőlem?...

András nem bírta magát tovább türtőztetni, megfogta a lány másik kezét is:

— Úgy, úgy... Igazad van... Hisz én is erre gondoltam... Ez ég már bennem hetek, hónapok óta... Légy te ennekutána az én Rozikám!

S András odahúzta erősen dobogó, széles mellére az ő Rozikáját.

*

Kéz-kézbefogva mentek vissza a tanyaházba...

Erzsók asszony zöldborsót fejtegetett az ámbituson... Amint András meglátta az édesanyját, oda kiáltott:

— Anyám!... Talán el se hiszi?...

Erzsók asszony összecsapta a két tenyerét s fölugrott a zsámolyszékről, mire a sok kifejtett borsó ezer felé gurult. De törődött is azzal valaki...

— Istenem!... Hát mégis?...

András örömében kiabálni szeretett volna. Tudja meg az egész világ az ő mérhetetlen nagy boldogságát. Egyenesedett a nyaka, feszült a melle. Majd hirtelen fölolvadt benne a féktelenkedő nagy akarat s gyöngyök alakjában kiült a két szem sarkába.

Rozika ott térdelt az öregasszony előtt. Két kis tenyerébe fogta Erzsók asszony ráncos kezét s azt csokolgatta szavakba nem önthető boldogsággal:

— Anyám ... édes jó anyám!

S ezt olyan magafeledten, olyan síró nevetéssel mondta, hogy Erzsók asszony ijedten kuporodott mellé.

— Te aranyos ... te drága kis szentem ... édes kicsi kis lányom ...

S ott összeölelkezve örömkönnyeket sírtak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK FEJEZET.

Az ország szekere visszazökkent a rendes kerék-vágásba. Igaz . . . rúd, löcs, kerék törött . . . hámistráng, hajtószár szakadt, de újra visszazökkent.

Az álprófétákat kiseprűzték, elkergették. Aztán megkezdték a romok eltakarítását, a vérző sebek bekötözését . . .

*

Hamarosan megtudta az egész falu, hogy a gazdag Kövi Kovács András mátkájává tette a „talált lányt“. Mert a faluban csak úgy hívták maguk közt: „Talált lány“. S való igaz, hogy senkise ütődött meg rajta. Ennek meg az volt a csapóvége, hogy aki csak egyszer is beszélt a talált lánnyal, az megszerette. Szinte testvérenek érezte a jóságáért, kedvességéért. Nem csodálkozott senki. Természetesnek vette, hogy mátkájává tette a gazdag Kövi Kovács András. Mondták is széltenben, hosszában:

— Okosan tettel

Mások meg:

— Szép is, jó is. Mi kell egyéb? Hogy vagyona nincs? . . . Ki tudja? Hátha valami elátkozott hercegekisasszony?

— Voltak, akik ezt szentül hitték:

— Az lesz. Az! Hercegekisasszony!

Nem is csoda, hogy ebben éltek, mert éppen olyan volt. Mint valami tündér.

— Csak valami rettentő nagyúri lány!

Erre sokan mérget mertek volna venni.

— Meglássák kendtek — mondta titokzatosan suttogva a vén Gugolákné — hogy egyszer csak négylovas hintón gyön érte az apja vagy az anyja! ...

Sokszor tilódott ezen András is. Hogy Rozika a mátkája lett, mindig többet és többet.

Nem parasztlány. Igaz, parasztos volt a ruhája. Karton szoknya, pruszlik ... De az alsó ruhái, ahogy azt Erzsók asszony már az első napokban ujságolta, csupa selyem. Finom, fehér selyem. Olyan, mint a hab.

De ő is megjegyezte mindjárt, hogy a keze ápolt, az arcát nem égette nap.

Ki lehet hát?

A faluban azt hirdetik, hogy nagyúri lány. Igazuk volna? Nem lehetetlen. Ha jól utána gondol, ezt maga se meri tagadni. Az is lehet ugyan, hogy csak kisebb hivatalnok gyereke. Vagy jobbmódú gazdálkodóé ... De akkor is, hol szedte magára a drága alsó s az ezzel ellentétes olcsó felső-ruhákat? Így nem öltözik senki. Se nagyúri lány, se parasztlány.

Hirtelen arra gondolt, amire még soha.

— Hátha a felső ruhát akarata ellenére húzták rá? Elvették tőle a szépet, értékeset ... Ki tudná ezt kibontani? Hiszen ha a Rozika előtt fölszakadna a köd?

András azonban azon is csodálkozott, hogy hosszú hónapokon keresztül senki se kereste. Igaz, a csodálkozása mellett ott lappangott az is, hogy nem is kereshették. Annyira zavaros volt a világ, olyan össze-visszakuszált, mint a megzavart hangyaboly. Ezrek, meg ezrek bújkáltak az országban. Álruhákban, elrejtőzve, nevüket eltagadva idegenek között. Sokan még a szomszéd országokba is elmenekültek. Egyes ember ebben a kaoszban igen kis pont volt. Aztán a közigazgatás is, mint a rossz verkli! Nemcsak egyes hangokat, hanem egész melódiákat kihagyott. Az ujságok meg csak azt

írták, amit a hatalom bitorlói diktáltak. Másra nem volt hely. De sok mindennek nem is lett volna tanácsos helyet adni.

Most már, hogy egyenesbe jöttek, sebesebben pergett az idő. Mintha csak szárnya lett volna, úgy repült. Jóformán észre se vették, hogy a reggelt milyen gyorsan váltja fel a dél, ezt meg az este.

Együtt voltak egész nap. Egymás mellett. Otthon, vagy kinn a tanyán . . . Erzsók asszonyt s a kis Marikát egy kissé elhanyagolták. Erzsók asszony ezt nem fájlalta, sőt örült. András megint az, aki régen. Egész ember.

Marika már nem így! Ő bizony szót ejtett. Követelte a kisanyát. Hol van? Merre jár? Miért nem mesél neki? Meg is mondta az apjának:

— Te elveszed tőlem a kisanyát!

Mire András egész szívvel bizonykodott:

— Dehogy veszem, dehogy! Inkább neked adom. Amit aztán Rozika is bizonyítgatott sok-sok csókkal.

*

Egy egész új világ nyílt meg előttük. Mintha csak újjászülettek volna mindketten. Gondtalan gyermekekké, akiknek az élet csak játék, jókedv, öröm, vidámság. Néha ugyan akadt egy kis felhő is, amelyik orozva a napjuk elé húzódott.

Mi lesz az esküvővel? Rozikának nincs semmi papirosa. Se törvényes neye, keresztlevele, se szülei. Mivel igazolja magát? Anélkül meg nem állhatnak az oltár elé . . .

Tudta ezt András s ezért sokszor törte a fejét. Hova forduljon? Itt nem segít se pap, se jegyző. Még a szolgabíró se. De valakinek mégis könyörölni kell rajtuk. Muszáj. Lehetetlen az, hogy senkise nyujtsa feléjük a segítő kezét.

De kinek van ilyen segítő keze?

Na, majd rátalál. Mert minden lakatnak van kulcsa, csak meg kell keresni.

András bízott abban, hogy ő megkeresi s megtalálja. Fölmegy Pestre. Ha valahol, hát ott útba tudják igazítani. Hiszen már visszatért a törvény és a rend. Szólt is az anyjának, meg Rozikának:

— Nem várok tovább . . . Megyek a fővárosba.

Tudták, hogy miért, hát nem kérdezték. Csak a Rozika mondott annyit:

— Akkor én is megyek!

Erzsók asszony azt mondta:

— Az lesz a legjobb! Menjetek együtt!

Ebben aztán meg is állapodtak.

*

A vaskocsi dübörögve robogott velük. A síma síneken csattogtak-kattogtak a kerekek. A töltés melletti oszlopok, az árokparti fák, bokrok suhanva vágódtak el mellettük. A tarkán vibráló föld hátára húzott keskeny táblák egy szürke síkba olvadtak . . .

Ketten ültek a szakaszban egymás mellett a bőrdíványon. Rozika kissé összehúzódomva. Mint a hant alól ütköző gyenge hajtás a dideregtető koratavasz hajnalán. Olyanformán. Rojtosszélű fekete selyemkendőjét, melyet András vett neki az útra, egyre összébb és összébb húzta a vállán. Fázott. De maga se tudta, hogy miért? Hisz nyár dereka volt.

Andrásnak hamarosan föltűnt a Rozika változása. Mindjárt kérdezte is:

— Fázol?

— Igen is, meg nem is . . . Egyszer-egyszer végig szalad rajtam valami borzongás . . .

— Fáj valamid?

— Nem.

— Hát akkor mi bánt?

— Semmi.

András a fejét rázta:

— Ne tagadd! . . . Látom .

Rozika erre közelebb húzódott Andráshoz:

— Megmondom ...

— Na?

— Félek ...

— Mitől?

— Nem tudom.

— Tőlem félsz?

— Nem.

— Hát akkor? ...

— Nem tudom — mondta Rozika kissé megbor-zongva. — De úgy érzem, hogy ma valami rendkívüli dolog történik velem ...

— Miből gondolod?

— Olyan különös álmom volt az éjszaka ...

— Álom? Ne adj rá semmit! Nincs annak jelentő-sége! De azért csak mondd el. Kíváncsi vagyok.

Rozika a biztatásra belekezdett:

— Egy ilyen szakaszban ültem ... Csak sokkal nagyobbban. Egyedül. Az ablak mellé húzódva ... Éppen úgy, mint most. A vonat mintha repült volna a levegő-ben. Se nem zakatolt, se nem rázott. Kinéztem az abla-kon, de nem láttam mást, csak az eget, meg körös-körül nagy vizet, melynek se széle, se hossza. Tenger ez, gon-doltam. De akkor hogy rakták rá a síneket? ... Egyszer, nagy sokára nyílt az ajtó s többen beléptek a szakaszba. Emberek, asszonyok. Leültek, hallgattak ... Hát ezek honnan jöttek? Hisz a vonat nem állt meg sehol. Kinn álltak volna eddig a folyosón? Hirtelen zaj, lárma, kiabálás hallatszott a kocsi előtt. Az ajtó fölpattant s tíz-tizenöt vadtekintetű, marcona katona tódult be hoz-zánk:

— Helyet! — kiáltották már az ajtóból.

Majd meg:

— Mi a háborúból jövünk, s aki nem volt katona, az kifelé!

Hogy senkise mozdult, rámutattak egy fehérsza-kállú öregúrra:

— Kifelé!

Az szó nélkül fölállt. De mivel lassan mozgott,

elkapták a gallérját s akkorát lódítottak rajta, hogy kiesett az ajtón. A többieket is úgy lökdösték ki sorba. Ekkor már úgy reszkettem, hogy a fogaim összeverődtek... Most én következek... Csakugyan rám mutatnak s odadörögték:

— Kifelé!

Föl akartam állni, de nem tudtam. Erőlködtem, menni akartam... Hiába! Erre öt-hat durva, erős kéz nyúlt felém...

— Ne bántsatok! Megyek!

De nem birtam megmozdulni.

— Menj hát! — kiabáltak rám.

Egy vadember elkapta a két karom...

— Dobd ki az ablakon! — bíztatták.

Fölemelt...

Segítségért akartam kiáltani, de a torkom úgy összeszorult, hogy hang nem jött ki rajta...

Szerencse, hogy az édes felköltött:

— Mi van veled?... Rosszat álmodtál?

— Rosszat...

Aztán nem tudtam elaludni. De nem is akartam. Félttem. S most is félek... Azt hiszem, hogy ma történik velem valami...

András két tenyere közé fogta a Rozika fejét:

— Csacsi... Ugyan mi történhetne veled? Hisz itt vagyok melletted!

Majd azt mondta:

— Gyere, menjünk át az étkezőkocsiba. Ott megiszunk egy-egy teát. Az jó lesz!

*

A kis asztalok mellett többen ültek. Leginkább férfiak. Ettek, ittak. Beszélgettek...

Ugy az étkezőkocsi középtáján találtak egy üres asztalt. Odaültek.

András teát rendelt.

— Kekszet is! — szólt utána a pincérnek.

Majd Rozikához fordult:

— Vagy mást kívánsz inkább?

— Nem.

Előttük két dereshajú, szikár ember beszélgetett tompított hanggal. De azért András minden szavukat jól hallotta... akaratlanul is. Mindjárt meg is állapította magában: tisztviselők. Az állam szolgálatában. Hogy melyik „fakkba” rángatják a hámistrángot, azt nem tudta kivenni. Föld, pénz, tanügy, igazság?... De András nem is volt rá kíváncsi. Elég az, hogy tisztviselők, akiknek most a legnehezebb. A fizetésükért jóformán semmitse kapnak. A summa nagy, de az értéke kevés. Éppen azt tárgyalták...

A kopottabbik, aki az ablak mellett ült, lemondólag legyintett a kezével:

— Élni kevés, meghalni sok!

A másik rábólintott:

— Úgy van.

Majd hozzátette:

— Én már előre félek a téltől!

— Talán addig a kormány...

De ezt úgy mondta, olyan kevés bizakodással, mint aki maga se hisz benne.

Andrást úgy megfogták ezek a nehéz szavak, anyyira lekötötték, hogy pár percre egészen megfeledkezett magáról. De a Rozikáról is. Teájában hosszasan forgatta a kis kanalat s mereven nézte a sebesen gyűrődő, sárgás folyadékot...

— Élni kevés, meghalni sok!

Szaladgált fejében a szó olyanformán, mint fogóban az egér. Ide-odaütődött, de kiutat nem talált...

— Én már előre félek a téltől!

Persze a hideg, a fagy... Hogy szerzi be a tüzelőt? Miből? Talán nem is magát félti, hanem a családját. Feleségét, gyermekeit...

Arra riadt föl, hogy a Rozika fölállt mellőle.

— Hova?... Mit akarsz?...

S utána nyult, de nem érte el.

— Rozika!

Csakhogya a Rozika már ott volt az oldalt eső, szomszéd asztalnál s egy himlőhelyesarcú ember vállába markolva, eltorzult arccal sikoltotta:

— Gyilkos! . . . Ez az ember az apámat . . .

Azzal megtántorodott s elesett volna, ha András ott nem terem mellette s el nem kapja.

Az emberek fölgráhtak az asztalok mellől . . .

*

Gyürkehely takaros kis város. Megyeszékhely, törvényszék, pénzügyigazgatóság, gimnázium, folyammérnökség, stb. Utcái kövesek, virágosak. De azért éppenséggel nem lehet ráfogni, hogy modern. Inkább patinás. Főként a levegője. Országos vásárai híresek. Régi vára is. Grófi kastélyának parkja a legnagyobbak közé tartozik az országban. Katonaság is népesíti. Van egy gyalogos, meg egy lovas kaszárnýája. Szóval sok mindene van, ami a lüktető élet fundamentuma, s mégis olyan nagy itt a csend, hogy azt akármelyik kis falu megirigyelhetné. Az emberekben van a hiba, ha ugyan ezt hibának lehet nevezni. A benszülött, törzsgyökeres emberekben. Valamennyien maguknakélők. Hidegek, idegenkedők, még magukkal szemben is tartózkodók. A társaságot, szórakozást kerülik. A társaskörei, egyesületei élettelenek. Kávéháza üres, színháza, mozija vegetál . . . Ezért aztán a mozgalmas élet kedvelői: tisztviselők, katonatisztek, amint ki tudják módolni . . . menekülnek.

Keszthelyi Viktor gróf huszárszázados már az első huszonnégy órán belől látta, hogy ő, ezen a terepen sehogyse tud majd gyökeret verni. Benézett a cukrászdába, kávéházba, a kaszinóba . . . senki. Amikor ezen megütődött, világosították:

— Itt így van! Az emberek, asszonyok csak otthon. Mindig otthon. A lányok is. Csak hivatalba, üzletbe menet-jövet látni az utcákon valakit. Reggel, délben, este. De amint a nap lebukik, az utca teljesen kiürül.

— Szahara . . .

S azon nyomban hozzátette:

— Én innen menekülök!

Aztán megmozgatta minden összeköttetését: „Vegyétek le rólam ezt a keresztet!”

Sikerült.

Madarat lehetett volna fogatni a százados úrral, amikor megkapta áthelyezését Budapestre.

Fölült az első gyorsvonatra s egyenesen az étkező-kocsiba nyitott. Badacsonyt rendelt . . .

Szerette volna örömét valakivel megosztani. Nézegetett, tekintgetett az evő-ivók között, hátha találna ösmerőst . . .

Hirtelen ráncba ugrott a homlokbőre.

— Ez a csodálatos hasonlóság!? . . . — szaladt át a fején. — Mintha csak az eltűnt Edit baronesz volna? Kissé előre dőlt az asztal mellett.

— Szakasztott ugyanaz. A szeme, szája, homloka. Még a haja is! . . . Csak a ruha . . .

Tűnődött, tusakodott magában:

— Ámbár az arca mintha hosszabb volna . . . De ez csak talán azért, mert fehér . . .

Tenyerét a homlokára szorította.

— Hogyis csak? . . . Nyolc hónapja vagy tíz, hogy az öreg bárót megrohanták a rablógyilkosok árokháti kastélyában s ott agyonlőtték. Akkor tűnt el Edit is. Azt beszélték, hogy a gyilkosok magukkal vitték . . . Kitől is hallotta? . . . A bátyjától? . . . Vagy az inas? . . . Mind-egy. Valaki ujságolta akkortájtban. Talán a kaszinóban. Magukkal vitték . . . Akkor mégis lehet, hogy ő . . .

Már elhatározta, hogy odamegy s megtudja a valót, amikor a lány fölállt, odasietett az egyik asztalhoz s rásikoltott egy emberre:

— Gyilkos! . . . Ez az ember az apámat . . .

— Örült! . . . — tiltakozott a himlőhelyes ember. S mindjárt szedelőzködött is. Fölállt. A fogasról leakasztotta a kalapját, miközben újra és újra méltatlankodott:

— Örült!

Andrást mintha szíven ütötték volna, elfehéredett.
Az ő fejébe is az nyomakodott:

— Megőrült!

Egy katonatiszt odaugrott a himlőhelyesarcú ember elé s rákiáltott:

— Hova? ... Hova? ...

Az fitymálva mérte végig a tisztet:

— Semmi köze hozzá!

— Gondolja?

— Tudom!

— Rosszul tudja! — kapta el a tiszt a fiatalember csuklóját. — Én ezt a hölgyet ismerem. Hex Edit baronesz. Azt is tudom, hogy édesapját az árokháti kastélyukban egy gazember agyonlőtte! S ez a gazember te vagy!

— Eressze el a kezemet! ... Hogy mer ...

Egy dereshajú úr furakodott a tiszt mellé s megérintette a karját:

— Pardon! ... Százados úr ...

Kabátja szárnyát kissé megbillentette s egy kis sárga pléhre mutatott a jobb kezével:

— Tessék rám bízni!

A gyilkosra intett:

— Letartóztatom!

Hogy vonakodott, rácsapott tenyerével a vállára:

— Semmi komédia! Gyerünk!

A százados kérdezte:

— Hova viszi?

— Különszakaszba — felelte a detektív.

— Nem vasalja meg?

— Majd ott!

Hogy a gyilkos után becsapódott az ajtó, mindenki az András karjai között ájultan fekvő baronesz felé fordult ... Elsőnek a százados.

— Kérem! — mondta a százados s már vette is ki András karjai közül Editet s vitte kifelé ...

András, mint a szélütött, jobbra-balra dülöngélve

botorkált utána. Térdre rogyadozott, szájaszéle megmegrándult s hebegve harapdálta maga elé:

— Ba-ro-nesz . . . Ba-ro-nesz . . .

Más minden kiesett a fejéből, csak ez az egy maradt benne: „Baronesz . . .“

— Rozika . . . nem Rozika . . . Edit baronesz . . .

A százados átvette a poharat s a gyerekeembernek azt mondta:

— Vízet! — kiáltott ki úgy hátmögül a folyosóra.

— Hozzanak gyorsan egy pohár vizet!

András úgy magában dünnyögte a százados után:

— Vízet . . .

Érezte, hogy most neki futni kellene vizért, mert a Rozika . . . azaz a baronesz . . .

Meg is fordult, de már egy fürge gyerekeember szaladt is a vízzel s András mellett nyujtotta oda a századosnak:

— Itt a víz!

A százados átvette a poharat s a gyerekeembernek azt mondta:

— Orvost!

Az is hamarosan került az utasok között.

A fülke előtt mind többen és többen verődtek össze. Kíváncsiskodók.

— Mi van a baronesszel? Magához'tér?

A százados ingerülten kikiáltott:

— Menjen mindenki a helyére!

Hogy az első szóra alig mozdult valaki, hozzátette:

— Ne várja meg senki, hogy rohamot intézzek ellene! Nem tanácsolom!

*

Rákos állomás után András, ki addig a folyosón ténfergett s csak úgy lopva nézegetett be hol a századosra, hol meg az élettelenül fekvő lányra, belépett a fülkébe.

A százados kérdőleg tekintett rá.

András, ki ezidőre már összeszedte magát, fásult lélekkel azt mondta:

— Én vagyok a ... kisasszony utitársa.

A százados szaporán pislogott Andrásra. Rázta a fejét, rándította a vállát:

— Nem értem ...

András nyelt egy kesernyést a barátságtalanul adott szóra, aztán magyarázni kezdte:

— Együtt szálltunk föl a vonatra ...

— Hol?

— Kékfün.

Andrásnak csak ekkor jutott eszébe, hogy be kellene mutatkoznia. A tisztek afféle forsriftos emberek. Sokat adnak a formára. Megbiccentette hát a fejét:

— Kövi Kovács András ... földbirtokos.

S hogy jobban tájékozódhasson felőle a százados, még hozzátette:

— Megyebizottsági tag.

Aztán összeszorította a fogait s úgy állt a fülke ajtajában, mint egy minden viharral dacoló százados tölgy. Egyenes derékkal, emelt fejjel. Készen arra, hogyha ez a katona fumigálni akarná, ha kiutasítaná a fülkéből, hát akkor üt. Szóval s ha úgy fordul, hát ökölrel ...

De a százados nem. Egy könnyen adott udvarias mosoly kíséretében, talán önkéntelenül, összeütötte kissé a bokáját:

— Gróf Keszthelyi Viktor százados ...

S kezét odanyújtotta Andrásnak.

NEGYEDIK FEJEZET.

Nagy sürgés-forgás volt a Hex-palotában. Egymást érték az autók. Ki, be. Jöttek a rokonok, barátok, barátnők, az ismerősök. Kit a szeretet, kit meg a kíváncsiság hajtott.

Egy szikár, beesett arcú hideg fiatalember fogadta a vendégeket. Henrik báró, Edit bátyja, ki a beteghez csak a legközelebbieket eresztette be. A többiek előtt sajnálkozott:

— Bocsánat . . . Nem lehet . . . Az orvos . . . Abszolút csend és pihenés . . . Talán pár nap múlva . . . vagy hét? . . . Különben az orvos bizakodik!

A baronesz mellett állandóan ott ült egy ápolónővér s a ház orvosa, aki még a beteg hozzátartozói előtt is keresztbe tette száján a mutató-ujját s minden egyes alkalommal így figyelmeztette őket:

— Csend!

A „hogyanokra“ visszasuttogta:

— Idegkimerülés.

Aztán tapintatosan kitessékelt a szobából mindenkit.

Jelentkezett a rendőrség is, de az orvos be se eresztette őket:

— Sajnos, nem lehet. Nem vállalom a felelősséget! Majd talán két-három nap múlva . . .

Andrásnak a rendőrségen el kellett mondania mindent:

Hogy került hozzájuk a baronesz? Hol találta?

Milyen körülmények közt? Ki gyógyította? Mennyi ideig volt beteg? Ágyban fekvő, lábadozó, fönnjáró? Mért nem szállították kórházba? A beteg akadémuskodott vagy az orvos? Ki ebben a hibás? Mikor jelentette a hatóságnak, hogy beteget szedett föl az országútról? Mért nem azonnal? . . . S nem a falu jegyzőjéhez kellett volna fordulnia, hanem a csendőrséghez vagy egyenesen az államrendőrséghez, akkor mindjárt tisztázódott volna a helyzet, mert itt az eltűnést nyilvántartották . . . s azóta már a bűnösök is megkapták volna a büntetésüket.

— Hiba, hiba!

Majd felsorolták a paragrafusok rendelkezéseit, melyeket András nem tartott be s így őt bizonyos felelősség terheli. Az nem számít, hogy a beteg elvesztette az emlékezőtehetségét. Sőt ez súlyosbítja az esetet. Mert ez így — olvasták rá — akaratnélküli elkülönítésre, fogvatartásra gyanus . . . melyet azonban a szigorú vizsgálat fog teljes egészében kideríteni. Éppen ezért még pár napig, esetleg több ideig is itt kell maradnia Pesten, mert nagyon valószínű, hogy a vizsgálat tüzetes lefolytatásánál még szükség lesz rá . . .

Ebből a körülményes előadásból András azt hámozta ki, hogy még őt meg is büntethetik a végén. Legjobb esetben megdorgálhatják: — Máskor, ilyen esetben ne ezt tegye, hanem azt és azt! Amit a paragrafusok diktálnak!

A századostól a gyilkos után érdeklődtek:

— Fölismerné?

— Hogyne!

— Milyen koru? Milyen forma? Alacsony, magas? Szőke? Barna?

A százados csodálkozott:

— Hisz elfogták!

— Ki fogta el?

— Én.

— Hol van?

— Átadtam egy detektívnek.

— Detektívnek? Mikor?

— Ott nyomban.
— A vasuti kocsiban?
— Ott.
— Igazolta magát az a detektív?
— Mutatta a jelvényét.
A rendőrtiszt legyintett a kezefejeével:
— Cinkosa volt... Hol járnak már azok? Meg-
ugrottak az első álomáson!
Majd hozzáfűzte:
— De intézkedni fogok!

*

Kihallgatás után a százados András karjába karolt:

— Na, gyerünk...

S együtt mentek le a rendőrségi palota lépcsőin.

— Hát most hova? — kérdezte a százados.

András megrántotta a vállát:

— Magam se tudom... Nincs itt nekem senkim!

A senkit úgy mondta, olyan hangsúllyal s olyan gesztus kíséretében, mint aki leszámolt a multtal, jelen-
nel, de a jövővel is... Mindennel és mindenkivel. Maga-
magával is, meg az egész világgal.

A százados belelátott András lelkébe. Amihez nagy-
mértékben hozzájárult az, hogy hallotta András vallo-
mását a rendőrségen.

Editet fölszedte az országútról, házába vitte. Otthon
az édesanyja ápolta. Nem tudta, hogy kicsoda. Szeren-
csétlenség érte. Beteg. Nem hagyta veszendőbe. Hogy
fiatal, szép lány, azt bizonyosan észrevette. Később azt
is, hogy kedves, jószívű. Hosszú hónapokig voltak
együtt, egy fedél alatt minden nap. Beszélgettek...
Fiatalok. Mindketten megáldva külsővel. De lelkiekben
is. András jómódú földbirtokos. Özvegy. Tekintélyes
ember. Megyebizottsági tag. Azt nem osztogatják min-
denkinek... Amint Edit erőre kapott, kimentek a
tanyára is. A tavasz balzsamos levegőjének nagy ereje
van! A mezőn madár dalol, virág nyílik... András

le-leszakított egy-egy kökörcsint, zsályát, búzavirágot. Csokorba kötötte. Kinek adta volna? ... A kislánya még csöppség. Édesanyja meg öreg ... Csak a talált lánynak. Virágot a virágnak. Talán mondta is:

— Neked szedtem ...

Szemük egymásba akaszkodott, szívük összedob-bant ... Lehet, hogy meg is egyeztek. Andrásnak bizonyosan voltak álmai ... De ki merné állítani, hogy a lánynak nem? Talán azért is indultak neki Pestnek, hogy azt valóra váltsák.

András, meg Rozika ...

András kiáltott utána az étkezőkocsiban:

— Rozika!

S amikor megtudta, hogy ki a Rozika, egyszerre olyan lett, mint akinek kilopják a lelkét.

Igencsak az történt vele. Ha nem úgy volna, akkor most nem mondaná:

— Nincs nekem itt senkim!

Tudatában van, hogy a lányt elvesztette. Örökre. El, mert magasan fölötte áll. Arisztokrata. Milliói vannak. Nem számíthat rá. Nem is számít. Annál sokkalta okosabb ember.

De hát a lány? ... Edit mai lány. Akarata van. A nyügit nem tűri. S ha a szíve Andrásé? ... Amikor ott ültek az étkezőkocsiban, egynek látta őket ...

Csakhogy ebbe Henrik bárónak is van beleszólása! Az pedig nem egyezne bele! Hát még a család?! Igaz ugyan, hogy Edit már nagykorú. Legalábbis ott áll ... Csakhogy akkor nem kap semmit. Annyi, mintha meghalt volna. Történtek már ilyen esetek. Igaz, nagy ritkán, de történtek. Amilyen embernek látszik ez az András, neki amúgyse kellene a nagy vagyon. Van neki elég. Küszködjön vele más! Így is urasan élhet. Négyszáz hold föld ...

Ránézett Andrásra, ki mellette horgasztott fejjel, vontatott léptekkel bandukolt.

Ez most is ott van a Rozikájánál, a Hex-palotában... vagy ami valószínűbb, kinn a tanyán ... Sétálnak kéz-

kézben a búzatáblák mellett, ahogy napokkal ezelőtt. Virágot szednek, madárdalt hallgatnak, egymásra felejtkeznek ...

Ez most már csak álom. Fájó, valóra nem váltható, gyötrelmes álom ... Hiszen, ha cserélhetnének külsőt: nevet és ruhát ... örömmel tenné. Akkor most András gróf és huszárszázados. Címere, paszománja, sok-sok őse, rengeteg adóssága, semmi vagyona ... de, hogy kinyilna akkor előtte a Hex-palota kapuja s ajtajának mindkét szárnya! ...

Igy majd csak álmodni tud. Leginkább ébren s ennek a melege mellett bágyadozva sütkérezni. S ez is valami. Mert vannak, akinek még álmai sincsenek ...

A Dunapalota elé értek.

A százados megállt.

— Ne innánk meg egy pohár sört?

András csodálkozva nézett a századosra:

— Sört?

Aztán, hogy zavarát némileg palástolja, mosolyogva megbiccentette a fejét:

— Ihatunk ...

A kis márványasztal mellett András megemberelte magát. Még majd azt hiszi róla ez a tiszt, hogy ő aféle pipogya, anyámaszony katonája. Bánatában mindjárt sírva fakad. Na, ne mondhassa! Kiegyenesítette a derekát, fölvetette a fejét s úgy hallgatta a századosot, aki az árokháti kastély megrohanását regélte ... Hogy törtek be a rablók ... lötték le az öreg bárót ... s mi mindent raboltak el ...

András figyelmesen hallgatta. Erre már amúgyis kíváncsi volt.

A százados, amikor elmondott mindent pontról-pontra, végül hozzátette:

— Amint erőre kap a baronesz s megtalálja az igazi énjét, mint az orvosok állítják, akkor majd elmondja, hogy a zshiványok hova hurcolták s hogy szabadult meg tőlük.

— Visszanyeri az igazi énjét? — kérdezte András.
— Emlékezni fog? ...

— Igen ... Mint mondani szokták: Visszazökken a régi kerékvágásba.

*

Edit fölnyitotta a szemét ...

— Magához tér! — suttogta mellette valaki.

Stanci tanti föléje hajolt:

— Hogy vagy? ... Hogy érzed magad? ...

Edit a kérdésre kérdéssel felelt:

— Mi történt?

— Semmi!

Ezt nem a tanti mondta, hanem az a szemüveges ember, aki a csuklóját fokta. Az orvos.

De Edit már tudta is, hogy mi történt. Jobban, mint ezek: Emlékezett, de úgy, mint egy homályos álomra ...

Rablók törtek a kastélyukra ... Hallotta a gránát robbanását ... A kaput azzal döntötték be ... Hármat robbant ... Ijedtében beszaladt az apjához ... Sokan voltak ... Az apja védekezni akart, de elkésett. Agyonlőtték. Meghalt ... Homloka közepéből folyt a vér. S most itt fekszik valamelyik szobában fölgravatolozva. A könyvtárban vagy a táncteremben ... Csak titkolják. Takargatják a valót. Azt mondják: „Nem történt semmi!” Az orvos mondja. Igen, az neki semmi. Az is lehet ugyan, hogy már eltemették, mert hátha már napok vagy hetek óta fekszik betegen ... Beteg. Fájlalja mindenét. A kezét, lábát alig bírja mozditani. Mintha nagyon hosszú utat tett volna meg gyalogosan. Rémlik is neki, hogy valahol messze járt. Térdig érő hóban futott. Kergették. Elesett. De a rémület fölrántotta ... Csúnya álom volt. Csúnya. De annál szebb volt az azutáni! ... Virágos mezőn sétált ... Tekintgetett jobbra, balra. Gyönyörködött ... Majd búzatáblák közé ért, ahol egy erős, rokonszenves fiatalember fogta a kezét ... Mentek előre. Mindig előre. Nézték a föld

hivalkodó pompáját, a napsütésben ringó életek hullámzását... Meg-megálltak, egymáshoz símultak. Szíve akkor úgy dobogott, hogy szinte hallotta a takk-takkolását. S azt jó volt hallani!... Egy fehérfalú kis ház elé szaladtak, ahol egy szép öregasszony várta őket, aki magához ölelte s úgy gügyögött hozzá, mint ahogy a kis gyermekekhez szoktak:

— Lányom, lányom... szép kislányom, aranyvirágom!

Ő meg:

— Anyám... Édesanyám!

Úgy él benne, mintha csak valóság lett volna!

Kis ház, nagy ház... Széles, nagy udvar a kettő között. Hátnál kert. A kertben fák, bokrok, virágok. A fákon gyümölcs. Cseresznye, barack, meggy... A bokrokon ribizli, pöszméte... A virágok körül sok méh... A szőlő-lugasból kiszalad egy csöppnyi kislány. Két kis kezét maga elé tartva szalad egyenesen az ő karjai közé. Öleli, csokolja. Majd azt suttogja a fülébe:

— Kisanya...

Hát nem furcsa az, hogy ő kisanya?

Milyen bolondos is néha az álom!

Csak egy pillanat s már kocsin ül. Könnyű homokfutón. Két almásderes a rud mellett. Vágtatnak. A kövesút szikrázik. Mintha csak repülnének... Kinn a réten sok-sok ember. Legények, lányok. Kaszálnak, gyűjtenek, rudasokat raknak... Szekerek cammognak a falu felé. Élettel rakott szekerek. Oda, ahonnan ők futnak. De hova futnak ilyen eszeveszetten?... A lovak háta már tajtékzik... Szólni akar az embernek, ki magához emelte a kocsira s rémülve látja, hogy már egyedül ül a kocsin. Hova lett az az ember? Az a jó, kedves, fiatal-ember. Leesett a kocsiról? Vagy leugrott s őt magára hagyta? Most mi lesz vele? A kocsi jobbra, balra vágódik... A lovak meg mint a sárkányok...

Ekkor kezdett eszmélni.

— Magához tér... — mondta valaki.

*

András az utcákat járta. Végig az Andrásy-uton, egy-egy mellékutcán, azután vissza. El a Hex-palota előtt tízszer is egymás után, miközben azt latolgatta, hogy fölmenjen vagy ne menjen? Amikor távolodott a palotától, akkor egyre jobban tüzesedett benne az, hogy fölmegy. Mért ne mehetne föl? Nem koldulni megy! De illik is! Közel egy esztendeig lakott náluk a ... leány ... vagyis a báró testvére ... S ki tudja? ... Hátha még mindig csak Rozika ... Neki az is marad örökké! Az édesanyjának is, Marikának is ... Föl kell neki menni! Muszáj ...

Lehet, hogy a Rozika már várja is s amint meglátja, elébe nyújtja a két kezét s amint azt megfoghatja, mindjárt tudja, hogy mi van a szíve mélyén: Hála, köszönet, szeretet ... De nem! Őt nem szeretheti egy nagyúri lány. Egy baronesz. Ostobaság még rágondolni is! Harminc-negyvenezer hold föld. Vagy még annál is több! Báró ... Báró lány ... Apját agyonlőtte egy gazember. Anyja rég elhalt. Egy testvére van. Henrik báró ... Amikor Rozikát kiemelték az autóból, a bátyja csak a fejét biccen-tette s azzal mutatott az emeletre. Nem ijedezett, még csak a szeme pillája sem rebbent. Mint a márvány-szobor. Neki csak az ujjai hegyét nyújtotta, amikor a százados elmondta:

— Ott élt Edit ennél az úrnál, Kékfűn ...

Enyhe bölintással vette tudomásul.

Aztán a százados tovább világosította:

— ... Nem emlékezett semmire. Nem tudta, hogy kicsoda. Jóformán újra tanult beszélni ... Csak amikor az étkezőkocsiban szembe került a gyilkossal, akkor szakadt föl előtte a multját eltakaró köd.

A báró úgy hallgatta, olyan fásultan és érdektelenül, mintha abból, amit a százados elmondott, őrá semmire tartozna.

Visszafelé fordulva András megállt a palota közelében. Eh, nem megy föl. Mit nyerne vele, ha fölmenne? Semmit. Voltaképpen azt se tudja, hogy milyen nessel nyissa rájuk az ajtót:

— Látni szeretném a baroneszt? . . .

Ezt nem mondhatja. Képtelenség. Oda se ereszteneék a betegágyához. Más, ha jobban volna. Ha nem fekédné. Akkor talán? . . . De miért rágódik ezen óraszámra? Nincs semmi értelme. Jobb, ha észbe kap s hazamegy . . . Hiszen menne is, de a rendőrségen azt mondták: még maradjon. Szükség lehet rá. Pedig megmondott már nekik mindent. Csak éppen arról nem beszélt, hogy miért indultak Pestre. Hogy kinevezzék? Pedig az a rendőrtiszt, aki a jegyzőkönyvet diktálta, végezetül megkérdezte:

— Mi volt itt Pesten a szándékuk?

Azt mondta:

— Ruhaféléket akartunk vásárolni . . .

*

András másnap az országház felé indult. Lassan, tempósan lépegetett, mint akinek semmi dolga, csak az időt fogyasztja. Figyelte az embereket, a nyargaló autókat, villanyosokat, meg-megállt egy-egy kirakat előtt... s aztán egyszer csak azt vette észre, hogy ott van az Andrásy-úton . . .

Megdöbbsent.

Hát már annyira volna, hogy azt se tudja merre jár?

Megrázta a fejét:

— Na, majd helyrezökkentelek!

Ezt maga-magára értette. Az esze kerekére. Meg a szívére is.

Visszafordult.

*

Harmadnap a rendőrségen értesére adták Andrásnak, nincs rá semmi szükség. Hazamehet.

András könnyedén lépkedett lefelé a rendőrségi palota márványlépcsőin . . .

— Csak ezt vártam!

Mintha nagy terhet dobott volna le a hátáról. Könnyűnek érezte magát. Ruganyosnak. Most már hátat fordíthat, hál Istennek, egész Pestnek... az Andrássy-útnak, a Hex-palotának és... és... a betegnek...

Ez a gondolat megállította.

— A betegnek?...

De vajjon beteg-e még? Hátha már csak gyengélkedik s fönn van. Talán azért is nyitották meg az ő útját hazafelé, mert már jobban van. A rendőrség kihallgatta. Ha pedig kihallgatta, akkor fönn van. Az ágyat elhagyta s így őt is fogadhatja. Mindössze annyit izen be az inastól, hogy szeretne elköszönni. Hiszen ha szó nélkül menne el, akkor joggal mondhatnák:

— Látszik, hogy paraszt.

Nem. Ezt a Rozika nem mondaná, még így se, hogy baronesz. Inkább azt gondolná:

— Restelt feljönni.

Hát ezt se gondolja róla.

Intett egy taxinak. Beszállt.

— Andrássy-út, Hex-palota.

*

A vastag szőnyeggel bevont lépcsőkön egy kis daccal, szegett nyakkal ment fölfelé az András. Magabizakodva. Elszánva mindenre. Lesz, ahogy lesz! Azért ő csak Kövi Kovács András marad, amíg él! De minél fölőbb ért, annál többet engedett a nyakassága... Mert mi lesz, ha be sem eresztik? A gőgös báró kiizen:

— Nagyon sajnáljuk...

Na, ezt nem izeni. Nem is izenheti, mert mégis csak uriember. Tudatában van annak, hogy mivel tartozik neki. Fogadnia kell. Legfeljebb sajnálkozik majd:

— Nővérem ágyban fekvő beteg... Talán pár nap múlva legyen szerencsénk...

Ilyenformán.

S ebből ő érteni fog.

A csengetésre egy pofaszakállas, térdnadrágos inas nyitott ajtót.

— Mi tetszik?

— Itthon van a...

Hirtelen eszébe vágódott, hogy ő csak a báró után tudakozódhatik s majd tőle a baronesz után. Ezért hát azt mondta:

— ... a báró úr?

Az inas, mint egy márvány szobor:

— Kit jelentsek be?

— Igaz, igaz... — szaladt át András fején. — Persze!

— Kövi Kovács Andrást... Kékfüről.

Az inas egy bőrszékre mutatott az előszobában:

— Parancsoljon...

S azzal a szemközti szárnyasajton eltűnt.

András nem ült le. A kényelmesnek ígérkező bőrszékre ránézett, de állva maradt.

A falakon köröskörül képek lógtak nagy aranyrámákban. Arcképek. Öreg urak, asszonyságok. Elvétve egy-egy fiatal. Ősök — gondolta. De tudta is. Egyik-másik már nagyon patinás volt. Az idő végigszántott rajta. Magán a képen is, meg a rájáján is. Egy fiatal asszonyon akadt meg a tekintete, aki nagyon húzott a Rozikához. Az a szem, orr... Csak a száj nem úgy hasad.

Közelebb lépett, hogy jobban láthassa, de nem maradt rá ideje. Kinyílt az ajtó...

Az inas volt. Kissé oldalt lépett s derékba biccentve a nyitvahagyott ajtóra intett a jobb kezével.

— Méltóztassék!

*

A báró, olyan baktatva-formán, elébe jött Andrásnak. Fakóraváló, szegletes arcán kényszeredett mosoly rángatózzott:

— Van szerencsém...

Úgy látszik, jó napja volt, mert sokat engedett a merevségéből.

András kezefejét egész tenyerével átfogta s úgy rázogatta... aztán szinte barátságosan belekarolva a jólszabott kékbeli dolmány ujjába, vendégét bevezette egy tágas szobába... Ott helyet kínált:

— Tessék!

Egy fényes, fekete dobozt emelt föl az asztalról s András felé nyujtotta:

— Szivar? ... Cigaretta? ...

András elhárította:

— Nem szoktam.

A báró megcsavarta a nyakát:

— Hát... izé... hm.

S kesernyésre húzódott a szájaszéle.

— Búcsúzni jöttem — mondta András. — Elköszönni a bárónő... öméltóságától...

— Edit még beteg, de...

Ujja-bögyével rákoppintott az asztal-lapjára:

— Megkérdezem...

Azzal fölállt s magára hagyta Andrást.

Megkérdezi? ... Kitől? ... A hugától? ... Vagy, aki mellette van: orvos, ápolónő, rokon-asszonytól? ... Akkor ezek nem számítottak arra, hogy ő jelentkezni fog. Vagy csak a báró számított rá? ... Ugyan milyen hírrel jön vissza? Mit határoznak? Bemehet? Nem?

De jóformán nem is igen volt ideje ezen töprengeni. Alig egy perc, vagy annyi se, már a báró betoppant:

— Kegyeskedjen...

S úgy nyitogatta András előtt az ajtókat, mint egy jól betanított inas.

András a báró túlhajtott készségességében nem látta meg a gúnyt. Más foglalta el. Egész lelkét az töltötte be, hogy most mindjárt szemtől-szembe fog állni a... Rozikával. Vagy Edit baronesszel, aki esetleg úgy néz rá, mint egy tolakodó idegenre. Hidegen, közönyösen, mert valami olyasfélét mondott neki a százados, hogy visszkapja a régi énjét. Most már az, aki volt.

A régi Edit . . . Azt az időt meg, melyet Kékfűn töltött, elfelejtette. Csak egy-egy elmosódott, homályos képre emlékszik olyanformán, mintha álmodta volna . . . Ha így van? . . . Akkor . . . De nem! Az lehetetlen. Ezt a gondolatot elhessegette . . . Csak nem engedik neki, hogy ismerje. De mindjárt megtudja a valót! Már az első szavából. De szólnia se kell. Csak ránéz s tudni fog mindent a szeméből, a tekintetéből.

Már a negyedik termen mentek át, amikor András fején a sok lehet és nem lehet után az is átszaladt, hogy ebből a látogatásból még nagy komédia is kerekedhetik, melyek során talán a báróval, meg az inasával is meg kell birkóznia!

Hirtelen nagy forróságot érzett. Torka összeszorult, a halántéka meg úgy lüktetett, mint a jó kovácsfujtató.

Ott állt az ő szobájában.

— Bemutatom neked — harapdálta a szót Henrik báró — izé, András urat . . . Kuzinom!

S egy időviselt, fehérhajú hölgyre intett a szemöldökével, ki egy alacsony székhelyen ült.

András meghajolt.

A báró ezután a hűgához fordult:

— Edit . . . te talán ismered is . . . Emlékszel?

András csak akkor mert a lányra nézni, ki egy nagyöblű hintaszékben ült, úgy fekveformán . . .

Hej, ha most ott volnának a tanyán, bizony nem sokat komédiázna! Csak nem állna itt tétlenül, mint egy sóbálvány, hanem . . .

Valami erősen ösztökelte: „Ugorj hozzá! . . .” Minden íze, minden porcikája bízta: „Fogd át a két erős karoddal!”

A fék azonban működött, mert András az első szemvetésre látta, hogy ez a lány már nem a Rozika. A szeme, az arca, a tekintete idegen.

Edit kétszer, háromszor is végigsimította tenyerével a homlokát:

— Azt mondják . . . úgy mondják . . . hogy maga... hogy én magával . . . hogy mi ketten . . .

Látni lehetett, hogy küszködik, erőlteti az esztét: Ki ez az ember? . . . Ismerős . . . Olyanforma, mint akivel álmában járt a mezőn . . . aki mellett a kocsin ült . . . aki a szőke búzatengerek között fogta a kezét. . . .

Nézett a bátyjára, a nénjére . . . de úgy, mintha segítséget kérne tőlük. Le lehetett olvasni az arcáról: „Szóljatok helyettem, hiszen ti tudjátok, hogy mit akarok mondani! Segítsetek!“ De azok nem értették meg. Vagy, ami valószínűbb, nem is akarták megérteni.

— Üljön le! — tessékelt András a báró.

András azonban, mintha a kínálást nem hallotta volna, csak állt s nézte a lányt . . .

Hát ez elfelejtett mindent? El az anyja ápolását, gondoskodását, jóságát, a kis Marika ragaszkodását, nevetését, nagy-nagy szeretetét? . . . Sétákat a Kőrös-parton, a tanyát, a búzatáblákat, amit ott fogadtak egymásnak az Isten szabad ege alatt . . . Mindent elfelejtett? . . . Ki törölte ki a lelkéből? A bátyja? A nénje? Vagy ő maga? . . .

Látta, hogy egy egész világ esett közéjük. Soha, semmivel le nem rombolható hideg, fagyos világ . . . Nincs neki itt semmi keresnivalója. Legjobb, ha mihamarabb kiszakítja magát ebből a nemszeretem-levegőből. Elég oktalan volt, hogy reménykedni mert, hogy szította azt a parazsat, mely az étkező-kocsiban oly hirtelen kialudt. Gondolhatta volna mindjárt, hogy durva abaposztóhoz nem lehet finom selymet varrni. Hiszen ha az eszére hallgat! . . . De az a kis húsdarab a mellében mindig letromfolta. Az egyre bízatta, ösztökélte: „Ne hagyd magad!“ S most itt van ni! Kinek van igaza?

Összeszedte minden erejét s legyűrte az érzéseit. Rajta ne diadalmaskodjon senki. Kezét a szék karjára tette. Kissé hátra húzta s leült. Ugy érezte, hogy le kell ülnie. Kínálták, hát nem utasíthatja vissza. Még sértésnek vennék. De arra is magyarázhatnák, hogy félszeg. Esetlen. Naiv paraszt. Hát ne mond hassák.

— Bocsánat — hajolt meg kissé a hölgyek felé — nem akartam és nem is akarom zavarni méltóságokat.

Távol áll tőlem. De gondoltam, nem megyek haza anélkül, hogy ne érdeklődjem öméltósága, a baronesz how-léte felől. Így legalább, ha édesanyám kérdi: „Hogy van a Rozika? ...“ Bocsánat, ő még nem tudja, hogy mi minden történt azóta, amióta eljöttünk ... s mi csak így neveztük: Rozika ...

Edit fölkapta a fejét s oldalt fordította ... Mintha irdatlan messzeségből hallott volna valami lány muzsikát. Csengők csilingelését, vadgalamb bégását, kis pac-sirta csattogását ... Olyan elmosódottan zümmögő lány melódiát, melytől nyílik a szem, tágul a szív ... Kissé előre dőlt s oly merev mozdulatlansággal nézett Andrásra, hogy az elkapta róla a szemét s úgy folytatta:

— Mert édesanyám nagyon szerette... Ugy, mintha csak édes leánya lett volna. Eppen úgy! Nagyon szerette! Aztán a kis Marika is!

Edit erre a szóra fölállt a székről:

— Marika? ...

S egyszerre pirosodni kezdett az arca, a két szeme meg villogni. S még egyszer mondta a két karját előre nyújtva:

— Marika! ...

A nénje hozzáugrott:

— Edit! ... Tudod mit mondott az orvos!

S visszaerőltette a székbe.

— Maradj nyugodtan!

Majd megnyomta az asztalra erősített csengő gombját s még azt mondta:

— Nem szabad izgatódnod!

Ez a „nem szabad“ nemcsak Editnek szólt, hanem Henrik bárónak is. De érthetett belőle András is. Amint-hogy értett is. Megfészkelődött a székben ...

Egy fehér-fejkendőss asszony nyitott be a szobába...

A báró rászólt:

— Edit feküdni óhajt!

— Nem! ... Nem! — tiltakozott a lány. — Nem akarok!

De nem adtak a szavára semmit. A fehér-fejkendőss

asszony szépen visszaerőltette Editet a székbe s már csukódott is be utánuk az ajtó...

András főlegyenesegett s meghajtva magát kifelé indult...

Stanci méltósága úgy foghegyről odaszólt a bárónak:

— Henrik! ... Fizesd ki ezt az urat! ... Ruha, tartás, orvos, patika, utazás ... Mindent!

András visszafordult az ajtóból.

— Nekem nem tartoznak önök semmivel!

Az önök szót megnyomta. Úgy forrt már benne a keserűség, hogy meg kellett nyomnia. Mondják, hogy „paraszt“. Vagy, amit akarnak. Nem törődik vele.

Hogy a báró s a nénje csodálkozva néztek rá, még annyit mondott:

— Amit tettem, azért fizetés nem jár!

Még akart valamit mondani. Azt, hogy a bérest, kocsist, hordárt, trógeret ki lehet fizetni, de Kövi Kovács Andrást, nem.

Ilyenformát.

Már a szó föl is nyomakodott a nyeldöklőjéig, de visszanyomta. Lenyelte. Mégis a Roziká hozzátartozói. Rozikáé, aki még mindig beteg, de aki mégse felejtette el őt teljesen. Nem az ugyan, aki volt. De erről ő nem tehet. Ez nem az ő hibája. Majdha fölgyógyul, tisztában lát. S ha elvált is az újtok, azért ő még sokszor fog gondolni Kékfűre, Erzsók asszonyra, a kis Marikára ... Talán még őrá is!

Megrázta a fejét s azzal kilépett az ajtón...

Henrik báró a nyomában...

— Kérem ... Kérem ... Várjon kérem!

De András csak keresztül a szobákon, ki egyenesen a folyosóra.

A parkett csak úgy döngött a lábai alatt.

A fogasról leakasztotta a kalapját.

Az inas szolgálatkészzen nyitotta előtte a nagy üvegajtót s bókolt...

András megállt egy pillanatra. Csak addig, amíg a

dolmánya belső zsebéből kivette a tárcáját. Abból kihúzott egy nagyobb bankjegyet s azt összehajtva beletömte az inas markába ezzel a szóval:

— Maga barátom úgy viselkedett, mint egy úr!

Henrik báró hirtelenében nem tudta, hogy mit tegyen. Haragudjon vagy nevéssen? Hallotta, amit András az inasnak mondott: „Maga barátom úgy viselkedett, mint egy úr!“ Hm. Csak nem azt akarta ezzel mondani, hogy én meg nem . . . Eh, rándította meg a vállát. Csak nem akad fönn egy parasztnak a szaván? Mondjon, amit akar. Az a fő, hogy szépszerivel lerázta a nyakáról. Így legalább nem lesz több szerencsájuk hozzá. S ez a fő! Azzal, mint aki szépen és simán végezte a dolgát, megnyugodva visszasétált a szobájába.

András meg ki egyenesen az állomásra.

— Mikor indul a legközelebbi gyors Gyürkehely felé? . . . — kérdezte a portást.

— Tizenkilenc óra, tizenkettő perc . . .

András elővette az óráját . . .

A portás azonban megelőzte:

— Még addig van egy jó óra . . . Kényelmesen meg lehet vacsorázni.

S mosolyogva hozzáfűzte:

— Itt a restibe jól sütnék-főznek!

Andrásnak csak ekkor ötlött eszébe, hogy ő ma még jóformán nem is evett. Mondta is a portásnak:

— Köszönöm, hogy figyelmeztetett.

Elővett egy ötszázkoronást:

— Ugyan kérem, váltson nekem egy jegyet Gyürkehelyig . . .

— Első osztály? . . .

— Nem barátom — rázta meg a fejét. — Harmadik! . . . De amit visszakup, az a magáé!

Azzal már ment is a resti felé . . .

ÖTÖDIK FEJEZET

— Hát a Rozika? ... — kérdezte Erzsók asszony Andrást, amikor az egyedül érkezett haza.

— Pesten van.

— Ott maradt?

— Ott.

Erzsók asszony értetlenül nézett Andráusra.

— Mikor jön vissza?

András lehajtotta a fejét, mert a szeme előtt egyre sűrűbb és sűrűbb köd kezdett harmatozni. Elhomályosodott körülötte minden. De azért tartotta magát. A gyengeség férfiatlan. Csak amikor Erzsók asszony másodszor is tudakolta: „Mikor jön?” ... — legyintett lemondólag a kezével s egy, a lélek mélyéről fakadó sóhajjal kilökte magából:

— Soha!

Erzsók asszony kitágult szemmel s visszafojtott lélekzettel kérdezte:

— Meghalt?

András megingatta a fejét. Azzal magyarázta, hogy „nem”. De amikor édesanyjának mosolygósra húzódott a szájaszéle, akkor azt mondta:

— Nekünk azonban ... meg!

Nagy csend nehezedett a kis házra. András, mint akibe belefagyott a lélek. Ült egyhelyben s hol a szoba földjét nézte, hol meg az ablakon át az ég alját, melyet cik-cakos felhőfoszlányok tarkáltak. A lebukó nap visz-

szamosolygott rájuk s fényes sugaraival sejtelmes színeket pingált a fodraik aljára . . .

De András az ég alján is csak azt látta, amit a szoba földjén: ködbevesző sötétségeket.

Erzsók asszonyba is belefagyott a szó. Csak hangtalanul lüktetett benne:

— A Rozika nekik . . . meghalt. Ide többet . . . sohase jön . . . Hát ezt érdemli ő? . . .

Már fakadozni akart, amikor Andrásra vetődött a tekintete s tudatára ébredt annak, hogy az ő vesztesége semmi Andrásé mellett. Ő már panaszkodni tudná, de Andrásnak nincs egy szava, úgy vérzik a lelke. S most ő még feszegesse ezt a nyitott sebet? Tépje, szaggassa? . . . Lelketlenség volna.

Szegény András . . . De az a Rozika is! . . . Ugyan hova tette az eszét? . . . Az az, mi történhetett vele? Csak valami rettentő nagy dolog . . . Na, majd megtudja, ha az András kissé ülepedik. Most hiába faggatná: Mért halt meg nekünk? Nem eresztik ide? . . . Ki nem eresztí? . . . Vagy ő nem akar? . . . Bizonyosan megtudta odafönn a minisztériumban, hogy ő kicsoda. Valami nagyon-nagy úri-lány . . . S most már nem akar tudni róluk. Se róla, se Marikáról, se Andrásról . . .

Megingatta a fejét.

Nem. Az lehetetlen. Ilyen még a mesébe sincs! De elképzelhetetlen már azért is, mert a Rozika nem olyan lány! Hisz a szívét mindig a tenyerén hordozta! Valami más oka lehet! . . . Na, majd megmondja az András. Csak az a hiba, hogy arra kissé várni kell!

Hangtalanul sürgött-forgott a szobában. Tett-vett. Igazgatott. Hol a sublótot rámolta, hol az almáriomot. De a vizeskancsó se volt a helyén. A kis vánkus meg éppen félrecsúszott az ágyterítőn.

András meg ült mozdulatlanul az asztal mellett, tenyerébe hajtott fejjel. Erzsók asszony rá-rápislantott. Vajjon most hol jár gondolatban? . . . De kell azt találgatni?

Kidolgozott, érdes tenyerét szerette volna rátenni a fia fejére . . . De milyen szóval tudná megvigasztalni?

Másnap is csak így. Semmire változott. András hol az udvaron ténfergett, hol a kertben . . . Erzsók asszony a konyha üvegajtaja mögül vigyázta, kissé félrehúzva a függönyt . . .

— Őrlődik . . . — suttogetta.

De mindjárt meg is biztatta magát:

— Majd az idő!

Mert az idő a legnagyobb orvos. Az mindent ledarál s aztán eltemet.

Másnap estefelé András mindent elmondott az édesanyjának. Úgy, ahogy történt. Nem hagyott ki semmit. Hogy ismerte föl Rozika az apja gyilkosát . . . az hogy oldott kereket . . . Rozika ájulását, betegségét . . . a rendőri herce-hurcát . . . sétáit az Andrassy-úton . . . a Hex-palota előtti tilódását . . . a látogatását . . . Azt se hallgatta el, hogy ki akarták fizetni . . .

Erzsók asszony nem győzte a fejét csóválni:

— Báró lány . . . Baronesz . . . Palota . . . Sok száz-ezer hold föld . . .

Azt hitte, abba élte bele magát, hogyha nagyuri lány is, hát legfőlebb valami gazdag bankáré vagy nagyobb tisztviselőé. De hogy báró lány? . . . Ezt nem hitte volna! . . . Így a közönséges emberek közül nagyon kiszületett. Szegény András! . . . Vajjon mikor heveri ki ezt a csalódást? . . . Majd az vert gyökeret a lelkében, hogy a Rozikának se apja, se anyja . . . s most betegen fekszik . . .

— Hallod-e? — szólt oda Andrásnak. — Hátha én fölmennék hozzá ápolni?

András megingatta a fejét:

— Vannak ott elegenden! . . . Bátyja, nagynénje, orvosok, ápolónők . . .

Erzsók asszony fölvetette a fejét:

— De az egyse édesanya!

András ráhagyta:

— Igaz . . . Csakhogy . . .

Azt akarta mondani, hogy be sem eresztenék az inasok... Amire Erzsók asszony bizonnyal azzal replikázna:

— Majd föllökném őket!

Ezt hát nem mondhatja. Elégnek vélt annyit:

— Nem lehet!

De ezt úgy mondta, olyan nagy bizonyossággal, hogy annak a végén ott volt a pont is.

*

Napok, hetek, hónapok multak... A föld hozadékát betakarították az emberek. Csürbe, magtárba, verembe, pincékbe, kamarákba. Ezen a nyáron a föld nem fősvénykedett. Bőségesen ontotta az életet.

András eleivel feléje se nézett a tanyának. Nem mert kimenni. Érezte, tudta, hogy minden bokor, minden fűszál csak az elveszetre emlékezteti... Ott szakította neki az első búzavirágot... amoda fogta meg először a kezét... itt hallgatták a kis pacsirta csattogását... ott álltak egymás szemébe nézve...

De azért nem volt semmi hiba. Az öreg tanyás-gazda elintézett mindent. Rendben. Aratást, cséplést. A kaszák csak úgy suhantak a búzatengerbe, mint azelőtt... a rendek dőltek, a keresztek szaporodtak, a legények, lányok daloltak, a gép bűgött, ontotta a magot s a rakott szekerek nyöszörögve döcögtek a falu felé...

András meg otthon. Legtöbbször a szobában, hogy ne lásson senkit. S őt se. Csak nagynéha ment ki a kertbe egy rövid kis időre. Oda is leginkább akaratlanul.

Erzsók asszony sopánkodott. Nem jól van ez így! Nem jól! De ennek hangot nem adott, csak a fejét csóválgatta. Ennek meg az volt a csapóvége, hogy értette Andrást. Megértette. Hisz ővele is megtörtént nemegyszer, hogy szinte kiesett az egész világból, úgy elgondolkozott. Csak arra rezzent föl, hogy a leves kifutott vagy a rántás odaégett. Ezért hát maga elé motyogta:

— Szegény András...

Már az őszi szántásokhoz fogtak, amikor András egyik napról a másikra nagyhirtelen megváltozott. Mintha kicserélték volna. Kiment az istállóba, végig vizsgálta az állatokat: teheneket, lovakat, szerszámokat, szekereket, kocsikat a színben s hallatta a hangját. Még ugyan hallatta! Úgy teremtetézte a bérest, mint még soha:

— Fogod mindjárt azt a vakarót, kefét, te világ lustája!

Valamit szólhatott a béres, mert rácsattant:

— Azonnal!

Aztán:

— Föl is út, alá is, ha még egyszer!... Nálam nem lopod a napot!

Erzsók asszony olyan nagy lelki gyönyörűséggel hallgatta ezeket a szokatlanul kemény szavakat, hogy a könny csak úgy ömlött a két szeméből...

— Az András...

Két kezét a feje fölé emelve összekulcsolta:

— Hála neked Te jószágos...

Lábai reszkettek, alig bírt rájuk állni. Leborult hát a konyha-asztalra... sírni, örömkönnyeket ontani.

Azontúl András úgy forgatta magát, mint akinek semmi gondja, baja. Jött, ment. Ki a tanyára, vissza. Veszekedett a tanyással, munkásokkal. Mindenben hibát talált. Abba is, amibe egy szikra sem volt. Ez se jó, az se! Otthon is ott volt mindenütt: kertben, udvaron, félszerben, padláson. Hangoskodott. Ezt így, ezt úgy! Ha az idő nem engedte ki, akkor a szobában foglalatoskodott. Írt, számolt, olvasott. Néha-néha még a Marikával is játszadozott...

Csakhogya az Erzsók asszony hamarosan átlátott a szitán! András csak átlátja a világot, meg maga-magát. Álorcáskodik. Félre akar vezetni mindenkit a buzgólkodásával, a nagy hangjával, kiabálásával... Markírozza, hogy neki kutyabaja. Őt nem bántja semmi. Gombház! De az édesanya szemét nem lehet bekötni. Pár nap, s Erzsók asszony már látta, hogy András úgy

jön-megy a kertben, mint a vak. Nem látja a veteményeket, a leesett gyümölcsöket, a giz-gaszt, a dudvát . . . azt, amit azelőtt mindig észrevett . . . Írásának, számolásának sohase ér a végére. Az olvasást is csak mimeli. A könyvet kinyitja, nézi órákon át, de a leveleket nem forgatja. Nem látja a betűket. Vagy ha látja is, nem tudja, hogy azok mit tartalmaznak . . . Mikor a kis Marikával játszik, el-elhomályosul a szeme s aztán mintha nem ő tartaná kezei között, a kis csöppséget, hanem valaki más . . . Az ételt meg úgy forgatja a szájában, mintha keserű orvosság volna. Pedig mindig azt főzi, amit szeret . . .

Hát ez már ezután mindig így lesz?

Eltelt valahogy az ősz. Nagynehezen. A télből is öt-hat hét . . .

Erzsók asszony nagy dologra határozta el magát.

Egy délután, amikor egyedül volt otthon a Marikával, András íróasztala fiókjából kivett egy ív papirost, meg kopertát . . . kötője alá rejtette a kalamárissal, meg egy pennaszárral együtt s letípegett az alsó kis-házba. Marikának odaadta a „Julcsa-babát“, akit ha lefektetnek, behunyja a szemét s ha a haskójára nyomnak, sír . . .

— Játsszál vele galambom . . .

Ő maga leült az asztalhoz s ami igen régen történt vele, íráshoz fogott némi fejcsóválgatások és hümmögések után . . . Levélíráshoz . . .

Csak az indulás volt nehéz . . . A többi már szinte magától folyt ki a pennaszárból . . .

„ . . . hál Istennek, nincsen semmi baj, melyhez hasonló jókat kívánok mind közönségesen. Csupán csak az én jó fiamnak, Andrásnak van változása. Örlődik. Napról-napra összébb és összébb esik. Valami rágja a lelkét. De ennek nincs patikája. Ez ugyan volna, de az lehetetlen . . . Ellenben a Marika, mint a virág! Ha látná, talán meg se ösmerné, akkorát nőtt. De szépült is! Olyan aranyosan beszél, hogy az már egy nagyvilági tudósnek is sok volna! Minden este azzal fekszik . . . engedelem-

mel legyen mondva: Ugye, reggel itt lesz a kisanya! De hát ilyen a kis gyerek. Meg lehet neki bocsájtani . . .“

Beletette azt is, hogy mindenki nagy szeretettel gondol rá a faluban. Bizony, ha erre járna vagy egyszer, még a ruhája szegélyét is csókolná . . . Elsősorban egy örökké zsörtölődő öregasszony, aki azóta sokszor megsiratta . . . Hogy ki az az öregasszony, azt nem teszi papirosra, mert azt amúgyis kitalálja, bizonyosan . . .

— E hát megvolna! — sóhajtott Erzsók asszony. Csak még azon töprengett valameddig, hogy mit írjon a levél alá? . . . „Erzsók asszony?“ Nem! Igazság szerint azt kellene odavetegetni: „Édesanyád.“ Hiszen ha nem történik az a borzasztóság! . . . Eh, jó lesz az aláírás nélkül is.

A levélborítékra ráírta:

„Méltóságos Hex Edit bárókisasszonynak, saját kezébe. Budapest.“

Aztán, hogy soha senki az égvilága alatt ne tudjon eről a merényletről, nem a falu póstáján adta föl a levelet, hanem várt vele a legközelebbi városi hetipiacig. Akkor bekocsizott vásárlás ürügye alatt s ott egy alkalmas pillanatban, amikor senkise látta, bedobta a „poszt-kisznibe“.

*

Edit szeme előtt a köd jobban-jobban fölszakadt s egyre tisztábban látott. A zavaros képek kialakultak a lelkében . . . Ezt az orvosnak köszönhette:

— El kell mondani neki mindent! Semmit se szabad előtte takargatni. Gyógyulásának ez az egyedüli orvossága!

Így tudta meg, hogy mikor és hogy került Kékfüre s meddig volt ott. A többit is: Utazásukat Pestre . . . Apja gyilkosának fölismerését . . .

De már a köd ritkulni kezdett előtte akkor, amikor András ott járt náluk elköszönni . . .

András belépett . . . Nem volt idegen előtte. De hogy

ki lehet, azt nem tudta. Csak ismerős. Arca, alakja... A hangja is. Mintha csak valamelyik álomképe volna...

Amikor András azt mondta: „Rozika...“, úgy érezte, mintha őt szólította volna... amikor meg ez a szó ütődött a füléhez: „Marika...“, akkor már látta is a kislányt. Szösze a haja, gödrös az álla, a szeme nevet... De András is kezdett előtte kibontakozni a homályból...

András, Erzsók asszony, Marika...

Megelevenedett előtte a kékfüi ház, kert, tanya... Ott álltak a búzatáblák között... András fogta a kezét... egymás szemébe néztek... összesímultak...

Bejött az ápolónő... s hiába tiltakozott:

— Nem megyek!

Már a másik szobában volt.

— Mért hozott ide?

— Parancs... — mondta, magát mentetgetve az ápolónő.

— Visszamegyek!

S fölállt a kerekes-székről.

Az ápolónő visszanyomta:

— Nem szabad!

De ekkor már a nénje is ott volt mellette s ő is nyugtatta:

— Ne izgatódj!

— Itt van még?

— Ki?

— A Marika apja.

— Nincs. Már elment.

Ettől kezdve rohamosan gyógyult, mert az orvos, úgy beszélgetve elmondott neki leplezetlenül mindent... mire az álomképek valóra váltak előtte s az volt a legkedvesebb órája, amikor megelevenedtek előtte a kékfüi kis házak, az ott élő emberek... Erzsók asszony, András, Marika...

Vissza-visszaidézte az ott töltött napokat: ... virágokat ültettek a kis kertbe, gyomláltak, palántáztak...

bujócskát, kergetősdit játszottak a ribizli-, pöszméte-bokrok között . . .

Később Edit megtudta azt is, hogy Andrást a bátyja ki akarta fizetni, de az kereken visszautasította. Olyan jó volt ezt tudni . . . Visszautasította: „Nekem önök nem tartoznak semmivel!“ Így! Ezt a nénje sokszor fölhánytorgatta: „Önök“. A bátyja, meg a nénje: „Nekem nem tartoznak!“ Ők nem tartoznak. De ebbe az is benne van, hogy valaki tartozik. Erre mosolyogva gondolt: „Én tartozom neki“. Csak „én“. Más senki.

Majd azt is megtudta Edit, hogy akkor András egy százast adott az inasnak, aki kinyitotta előtte az ajtót.

— Ur . . .

S e mellé egy kis sajnálkozó mosollyal odagondolta: a nénje, meg a bátyja mégis úgy beszélnek róla, hogy paraszt.

Ekkor már ki-kijárogatott az utcára is. Hol a bátyja, hol meg a nénje vitte sétálni, színházba, moziba, előadásokra. Szórakozzon, felejtсен. Simuljon bele az életbe.

Barátok is koptatták a Hex-palota küszöbét. Barátnők. A barátokat Henrik báró invitálta. Előkelő mág-nás-familiákból, akikkel közvetve tudatta azt is, hogy Editnek kerek egymillió a hozománya . . . aranykoronában.

Afféle csendes házimulatságot is rendeztek Edit kedvéért. Mulasson, játsszon, táncoljon . . . De Edit, mint a fagyos szent . . . Szinte taszította maga mellől a hajbókoló fiatalembereket.

Henrik nevetett Editen. De az eltessékelt barátain is. Egyik-másikat még ki is figurázta.

Nem így a nagynéni!

— Mire vársz? . . . Mit akarsz? . . . — támadta meg végül is Editet. — Ha így folytatod, ha nem hagysz föl ezzel a kiállhatatlan modorral, úgy elmarsz magad mellől mindenkit!

Erre a prédikációra Edit csak annyit mondott egy vállrándítással:

— Te itt maradsz...

A nagynéninek ez a kemény szó a veséje közepéig hatolt.

— Gondolod?... — húzta össze a szempilláit. — Hátha én is megyek?... Mi?

— Ha még, akkor nem leszel itt!

— Neked csak annyi?

— Annyi.

Azzal Edit hátat fordított s lassan ellépkedett a szobájába...

*

— Nekem rettenetes gyanum van! — mondta Stanci néni egy nap az öccsének.

Henrik csodálkozva nézett rá.

— Gyanud?... Nem értelek... Miféle gyanud?

— Az, hogy... Edit szerelmes!

— Annak csak örülhetsz! — mondta Henrik.

A nagynéni, mint egy hatalmas felkiáltójel kiegyenesedett.

— Örüljek?... Azt mondod, hogy örüljek?... De ha meghallod, hogy kibe szerelmes?...

S úgy nézett Henrikre, hogy annak egyszerre hülni kezdett a vére.

— Én már régóta gyanakszom... csak nem akartam említeni. Te nem vettél észre semmi különöset Editen?

Henrik mondhatta volna, hogy mostanában minden különös a nővérén. A szótlanúsága, zárkózottsága, ahogy jön-megy, beszél... De nem szólt. Gondolta, így hamarabb kibujik a szeg a zsákból. Hallgatott. Csak a szemöldökén rántott időnként egyet-kettőt.

Úgy is történt. Hogy a nagynéni választ nem kapott, egy kimért félsóhajjal azt mondta:

— Amióta az az ember itt járt... nekem sehogyse tetszik ez a lány!

— Melyik ember?

— Az a paraszt, akinél ott volt hat-nyolc hónapon keresztül ...

Henriknek mély ráncokba szaladt a homlokbőre.

— Te a testvéremet akarod megsérteni? ... Ezt kikérem magamnak!

Kettőt lépett az ajtó felé. Ott hirtelen megállt s visszafordult:

— Ezt vedd tudomásul!

Azzal ki a szobából ...

A nagynéni kapkodva szedte magába a levegőt. Ezt nem várta az öccsétől. Őtöle éppen nem. Ilyen hangot? Ilyen gesztussal?

Amikor kissé magához tért, két tenyerét egymásba csapta:

— Hát már ez is megalondult?

*

Edit eleinte megtette, már csak illendőségből is, hogy amikor vendégek érkeztek s hívták, megjelent közöttük. Később, amikor már belelátott a nénje, meg a bátyja kártyáiba — engem nem adtak férjhez — mindig kimentette magát.

— Nem jól vagyok.

Vagy:

— Fáj a fejem ...

S ült nap, mint nap a szobájában, s feszegette a mult pántjait. De már nem is kellett feszegetni. Engegett az magától is. Egyre élesebben, egyre tisztábban állt előtte a kékfűi kép. Az alsó kisház, a felső nagyház. A szobák. Benne az egyszerű bútorok. Az udvar, a kert. Az alsó kisház meghitt kedves melege. Benne Erzsók asszony, kinek mindig nevet a szeme, akinek ő az első naptól kezdve szentem, galambom volt. Később meg Rozikám. Milyen szépen, milyen kedvesen tudta mondani: Rozikám! Benne volt a szíve, lelke ... Aztán a Marika ... Hogy csempült a kis szája, amikor azt mondta: „Kisanya“. Erre ő tanította. Titokban:

— Én vagyok a te kisanyád!
S aztán mindig csak úgy hívta:

— Kisanya.

Ő meg:

— Marikám . . . kislányom.

S minél több időt töltött gondolatban Kékfün, annál jobban megérlelődött benne az, hogy olyan egyenes-lelkű, talpig ember nincs több a világon, mint az András. A becsület csak úgy sugárzik róla. A jóság is, a szeretet is. Vajjon most mit gondol róla? Ugyan mit is gondolhat? . . . Úgy indultak el, mint vőlegény és menyaszszony . . . Erzsók asszony a kiskapuból utánuk lengette a keszkenőjét. Mintha most is látná lobogni . . . S András egyedül tért vissza. Vajjon mit mondott Erzsók asszonynak, meg Marikának? . . . Azok bizonyosan követelték: „Hol hagyta a Rozikát . . . a Kisanyát?”

Azóta már sok idő elmúlt. Nyolc hónap. Több. Majdnem kilenc. Talán már el is felejtették. Most már csak annyi, hogy volt itt egyszer egy beteg lány . . . aztán elment. De András arra a napsütéses délutánra csak emlékszik? . . . Ő, ha behunyja a szemét, szinte érzi a nap tűzét, a föld-párától átítatott levegő balzsamos illatát, András szíve dobogását . . . Akkor suttogetta először a fülébe:

— Rozikám . . .

Egy egész világ muzsikája zengett a hangjában.

De az öregasszonyében is, amikor azt mondta szívről fakadt szóval:

— Tudtam!

Ő már előre tudta.

Mit meg nem érez az édesanya?!

Édesanya.

Neki nem volt édesanyja. Azaz volt, de nem ismerte. Csak most tudja, most érzi, hogy mit vesztett. Az édesanya soha senkivel nem pótolható szeretetét, simogató, jóságos, meleg kezét, megértését. Ha most elmondhatná neki azt, ami a szívét nyomja, ami rágódik a lelkén, ha kiönthetné előtte a vágyát, a keservét . . . Bizonyosan

megértené és segítené rajta. De nincs. Más meg nem érti meg. Ezek itt? ... A bátyja? A nénje? ... Kinevetnék. Vagy ami még rosszabb, szanatóriumba tennék azzal, hogy megbolondult.

— Szégyent akarsz ránk hozni? ... Az őseidre? ...

Ezeknek nincs szívük, csak pénzük, rangjuk, meg gögjük. Élettelen fadarabok. Bábok. S neki itt, ezek között kell leélnie az életét, itt kell neki elsorvadni, elpusztulni a fényes, de hideg nagy palotában szeretetlenül ... Ez a sorsa, mely ellen nem lehet tenni semmit.

*

Egy délután Edit egyedül ült otthon a szobájában. Képeket festegetett az albumába. Tájképeket, melyek a lelki szemei előtt tükröződtek. Nyárfákkal szegett dűlőutakat, fehérfalú kis tanya-házakat, szőke búzatáblákat, melyek közül itt-ott egy-egy piros pipacs, meg egy-egy kék búzavirág virított ki hivalkodva. Messze-messze, a szürkésbe játszó láthatár szélén egy kis falu sudár tornya kapaszkodott a napsugárban fürdő égbolt magas azurja felé ...

Edit a munkájával nagyon elégedett volt, mert egy-egy tört mosoly játszadozott a szájaszélén.

A komorna csendesen belépett s az asztal sarkára egy levelet tett. Mondta is:

— Egy levél ...

Edit bólintott a fejével. Azzal jelezte, hogy tudomásul vette. Még egy-két ecsetvonást tett, aztán az albumot kissé eltartva magától, összehuzott szempillákkal vizsgálta a festményét. Megvan benne az összhang? A színek harmóniája? Érezni lehet rajta a júliusi meleget?

Könnyen, szinte játékos kedvvel ugrott föl a székről. Nem mondta, de minden mozdulatáról látszott, hogy úgy érzi, sikerült.

Az albumot nyitva odatette a könyvállványra s hátralépett az ablakig ...

Hát így messziről?

Csak egy pillantást vetett a képre, aztán hátat fordítva kinézett az ablakon...

Lenn az utcán sűrögtek-forogtak az emberek. Ki a városliget felé igyekezett, ki meg be a város szívébe. A csípős hidegtől kipirosodva haladtak előre olyan nagy iparkodással, mintha az életük függne attól, hogy a másikat megelőzzék.

Mi hajszolja őket ennyire?

A széles úttesten autók nyargaltak örült irammal, egyik a másik sarkában. Hajrá!

Ez az élet. Törekedni, törtetni. Kora reggeltől, késő estig.

Milyen jó annak, akinek van miért!

A tulsó oldalon egy fiatal gyerek-ember ugrált ide-oda a sokadalomban. Könnyű kis kabátban. Fején micisapka, hóna alatt egy csomó ujság. De a kezében is lobogtatott egyet, kettőt s nyujtogatta a járó-kelőknek, miközben torkaszakadtából kiabált: „Szenzáció! Szenzáció!”

Erről jutott az eszébe, hogy a déli lapokat még nem nézte át. Ugyan hova tette a lány? Na, megkeresi...

Mikor az asztal mellett el akart sietni, szemébe ötlött a levél.

— Nini a levél!... Erről meg majd megfeledkeztem!

Utána nyult. Fölvette s a keze között forgatni kezdte. Bizonyosan segítséget kér valamelyik elesett családapa vagy anya... Ilyen levelet minden héten kap kettőt, hármat. Zsebpénze nagyobbik részét ezeknek szokta adni. Kinek öt pengőt, kinek tizet... Ez is az lesz. Segítséget kér. Élelemre, tüzelőre. Hogy milyen sok az elesett szegény ember csak itt a fővárosban is!... Hát még az egész országban!

Amint a levelet ide-oda forgatta, tekintete a postabélyegre esett s egyszeriben látta, hogy ezt vidékről

küldték ... Neki? Ugyan kicsoda? ... Csak ... nem talán? ...

S a szíve sebesebben kezdett dobogni.

A borítékot fölszakította ...

Amint ránézett a levélre, mindjárt tudta ... Csak-
ugyan onnan jött. Kékfüről. Erzsók asszony küldte ...
A girbe-gurba sorokon szökdécselve szaladt végig:

„... Marika ... kisanya ... Reggelre ugy-e itt lesz?
Az András azóta szebb és szebb esik ...“

Hirtelen összeszorult a torka s szaggatva szedte a levegőt.

— Szegény ...

Majd, mintha kicserélték volna. Egyszerre féktelen
jó kedve kerekedett. Nevetett s végig keringőzött a szoba
hosszán. Két karját a feje fölött tartva, forgott, pergett,
mint az orsó ...

— András ... Marika ... Erzsók asszony ...

Leült a zongorához. Öt-hat erős akkordot fogott ...

— Melyik is az András nótája? ...

Fölvette a fejét.

„Ne menj rózsám a tarlóra ...“

S lágyan csengő fuvolahangján kísérni kezdte a
zongorán kiverő, futamokkal tarkázott dalt:

„Gyenge vagy még a sarlóra ...“

A komorna vigyázva benyitott ...

Bedugta a fejét.

Azt hitte a jámbor, hogy valami baj történt. Újra
rájött a kisasszonyra ...

Edit magához intette:

— Kati! ... Jöjjön csak!

Kati odabátortalankodott.

— Megvan még magának az a ruhája, amelyik az
enyém volt? Az a szép feketeselyem! Meg a kendő! Az,

amelyiket a nagynéném az én tudtom nélkül magának adott!

— Meg!

— Adja nekem azokat vissza... Adok helyette másik kettőt, Hármát! Amelyiket akarja. Választhat.

*

Edit másnap délelőtt elment a kerületi előljáróságra. Egyedül. Ott fölkereste az anyakönyvi hivatalt s kiváltotta az írásait...

*

Harmadnap a Hex-palotában össze-vissza szaladgáltak a cselédek. De a báró is, meg a nagynéni is:

— Hol van a baronesz?

Keresték.

Tűvé tették az egész házat.

Nem találták.

Szobájában minden rendben volt. Ékszerei az asztal fiókjában, ruhái a szekrényében...

Talán valamelyik barátnéjához ment? Ebben reménykedtek. De hiába.

Nem került elő.

Másnap se, harmadnap se.

Sohase...

*

Szép téli nap volt. A hó vastag bundával takarta be a föld hátát. Mintha csak féltette volna a hidegtől. Az ég királya ott ragyogott az égbolt tetején...

Az utca-ajtó csapódott.

— Jön az András!... — gondolta Erzsók asszony.
— Végzett a faluházánál.

Lassan, vigyázva kinyílt a kisszoba ajtaja s Erzsók asszony nem akart hinni a két szemének.

— Galambom . . .

Összecsapta a két tenyerét:

— Te vagy az? . . .

De nyomban a szájára ütött:

— Bocsánat! . . .

A kis Mrika sikongva gurult le a kemence padkájáról:

— Kisanya! . . . Kisanya! . . .

Edit fölkapta:

— Marikám! . . .

S csókolta a szemét, száját, a kis kacsóit . . .

A csöppség átölelve tartotta a kisanya nyakát. Buksi fejét odaszorította hol az egyik, hol a másik vállához. Tapsikolta a nyakát, hátát. Sírt, nevetett.

Edit is. Az aranyost eltartotta magától. Majd a karjaiba szorította. Meg-megforgott vele.

Erzsók asszony ott topogott körülöttük. Editnek hol a kezét, hol meg a ruháját csókolgatta:

— Én éreztem . . . Tudtam . . .

Törülgette a szemét:

— Ha ezt a szegény András . . .

Edit arcáról az öröm letörlődött. Ijedten nézett Erzsók asszonyra, miközben Marikát leeresztette a földre:

— Mi van az Andrással?

Elfehéredett.

Erzsók asszony sietett megnyugtatni:

— Semmi, semmi . . . Csak azóta . . .

— Na?

Erzsók asszony megtörölte kötője sarkával a szája szélét, hogy az igazmondásnak semmisse álljon az útjába.

— Ugy mondom lelkem, ahogy van. Azóta . . . mintha nem is ő volna!

Legyintett a kezefejével:

— Mint a holdkóros! . . . Nem eszik, nem alszik . . .

Mindig keres valamit vagy valakit . . .

S egy kényszeredett mosollyal hozzátette:

— Tudom is, hogy kit?

— Most hol van? — kérdezte Edit.

Erzsók asszony az ablakon át kitekintett az udvarra:

— Éppen jön . . .

*

András a községházáról igyekezett haza. Amint az utcaajtót kinyitotta s azon belépett, megtorpant. Apró kis lábnyomokat látott a frissen esett hóban . . .

Valaki jött hozzájuk.

Vagy lány vagy asszony.

Összehúzta a szempilláit s kutatva nézte, méricskélte a nyomokat . . .

Apró kis cipők nyoma. Az elmúlt nyáron látta a párjukat kinn a tanyán, a puha földben, meg egy kis eső után a kis ház előtti homokban . . . Nem is egyszer.

Egyszerre feszülni kezdett a dolmánya.

— Ha ő volna? . . .

Ellegyintett maga előtt a jobb kezével:

— Eh, bolondság!

De azért a formás kis nyomok után egészen az alsó kis ház pitvaráig haladt . . .

Ott megállt.

Figyelt.

A szobából hangok verődtek ki. Olyan hangok, melytől a forróság futott rajta végig.

— Rozika . . .

S úgy kezdett kalapálni a szíve, mint a bomlott óra. Lehet az? Történhetik ilyen csoda a világon?

Keze reszketett, amint a kilincsre tette. Egy-két pillanatig tétovázott, aztán lenyomta a kilincset . . .

A küszöbön gyökeret vert a lába s a lélekzet szakadozva bugyborékkolt föl a melléből, miközben sápadt arca bíborba pirosodott. Valamit akart mondani. Azt, amit a szíve lökdösött föl a torkába, de ott megszorult:

— Rozika...

Nem merte kimondani. Félt, hogy amint hangot ad, azzal a varázs megszűnik s az álomkép elrepül.

Állt... Nézett.

Nézte a Rozikát, az édesanyját, meg a kislányát...

Azok mosolyogtak. Arcukról boldogság sugárzott.

Hát nem álom?... Igaz volna?... Itt van?... Eljött?... De mi hozta vissza?

Két érzés birkózott benne. A szívé, meg az észé. A szív azt dobogta:

— Visszahozta a szeretet...

Az ész azon nyomban rátromfolt:

— Csak a hála!

Amaz ellenkezett:

— Láthatod a szeméből, a tekintetéből, hogy nemcsak a hála. A ruhája is azt tükrözi. Az van rajta, amit te vettél neki. A fekete selyem szoknya, derék... Vállán a nagy rojtos kendő...

— Mit tudod te azt — nyomakodott előtérbe az ész —, hogy miért külsőzte így föl magát? Egy olyan magasrangú lány, aki mellett te törpébb vagy a legkisebb törpénél... Paraszt meg báró lány?... Csak nem nevetetted ki magad?

András teste megrándult.

— Nem!

Felszegte a fejét. Arcára mosolyt erőltetett. Biz az kényszeredettnek sikerült.

— Bárónő... örülök, hogy szerény hajlékunkat... minket... édesanyámat, kislányomat... akik méltóságodat...

Ötölt, hatolt...

Edit oldalt eresztette a fejét s úgy mondta oda nevető szájjal, szemekkel:

— András! . . .

De e tiltakozva ejtett szó mellett egy cseppnyi szégyenkezés is ott parázslott:

— Hát ki vagyok én magának?

András már mondta volna az igazat, de a büszksége nem engedte. Ez a lány Henrik bárónak a húga s ki tudja? . . .

Mély tiszteletet parancsolt magára s azt mondta, ami ellen minden porcikája tiltakozott:

— Edit baronesz . . . Méltóságos . . .

Edit tudta, hogy mi megy végbe Andrásban, hogy mi tartja benne vissza az igaz szót s ezért megrázta a fejét úgy, hogy két vastag hajfonata jobbra-balra csapódott a vállra vetett nagykendője fölött:

— Nem!

Toppantott a lábával s azzal is bizonyította:

— Nem!

Egy pillanatig mosolyogva nézett Andrásra, aztán hirtelen lehajolt a kis Marikához:

— Gyere!

Felemelte.

— Marikám édes . . . Mondd, ki vagyok én? Tanítsd meg rá az édesapádat!

Marika két kis tenyere közé fogta Edit égő arcát s úgy mondta oda az apjának:

— Kisanya!

S csöppnyi kis szájával mindjárt meg is pecsételte a mondását.

Edit kérőleg nézett Andrásra. Nem szólt, de a tekintetében benne volt az egész lelke.

Ekkor már András se tétozott tovább. Megfogta az elébe nyújtott kezét, miközben önfeledten szaladt ki a száján:

— Rozika! . . .

— Az vagyok én, András . . . s ezután az is maradok . . . Nézze! Elhoztam azt, amiért akkor együtt elindultunk . . .

S átnyujtva az írásait, odabújt András két erős karja közé.

VÉGE.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

